

KATARZYNA FUKSA

**PARAFIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY MATKI KOŚCIOŁA
NA EALINGU W LONDYNIE W LATACH 1950-2000
(CZ. I)**

Pod koniec lat czterdziestych ubiegłego stulecia zachodnia dzielnica Londynu Ealing nazywana była „królową przedmieści” („Queen of the suburbs”) ze względu na dużą ilość parków i ogrodów, dogodne połączenie z centrum i rozwiniętą sieć katolickich szkół, cieszących się bardzo dobrą opinią¹. Informacja o pierwszych Polakach w tej części miasta dotyczy uczniów ewakuowanego z Francji w maju 1940 r. gimnazjum imienia Cypriana Norwida. Część z nich rozpoczęła jesienią 1940 r. naukę w gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w jednym z budynków na Ealingu². W czasie wojny na Ealingu zakwaterowani byli również polscy oficerowie, a do opactwa ojców benedyktynów przy zbiegu ulic Charlbury Grove i Marchwood Crescent przyjeżdżali na niedzielną mszę świętą stacjonujący w pobliskim Uxbridge polscy lotnicy³. Po likwidacji obozów przysposobienia wojskowego i zakończeniu demobilizacji coraz więcej polskich rodzin (w większości wynajmujących pokoje

KATARZYNA FUKSA – organistka i dyrygent chóru Schola Cantorum w kościele Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Londynie, w latach 1996-2006 wykładowca w Instytucie Nauk Teologicznych Diecezji Kamieniecko-Podolskiej w Gródku Podolskim na Ukrainie (afiliacja Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie).

¹ T. J u h r e, *Aqualate Family Connections. A thousand years of family history*, Newport 2005, s. 153.

² *Polska Wspólnota Parafialna na Ealingu – kartki z historii*, w: *Polska Katolicka Wspólnota Ealing Londyn. Złoty Jubileusz 1950-2000* [dalej: PolKatWsp], red. B. Mordas [i in.], Londyn 2001, s. 51; D. K a m i e n i e c k a, *Nasze polskie szkoły na obczyźnie z lat 1940-1957*, „Dziennik Polski” 7 XI 2007, s. 9.

³ T. J u h r e, *Wspomnienie śp. Janusza Juhre*, XI 1998, (mps), Archiwum Prywatne Autora [dalej: APA], s. 1; Wywiad z Janem Badowskim, Londyn, 28 X 2004.

w dzielnicy Earl's Court) zaczęło kupować stosunkowo tanio domy na uprzemysłowionym Ealingu, gdzie łatwiej było o pracę. Atrakcyjność dzielnicy zwiększała możliwość posłania dzieci do istniejących tu szkół katolickich, a także łatwy dojazd linią metra Piccadilly do rejonów zamieszkałych przez Polaków – do tzw. polskiego korytarza Londynu, który tworzyły dzielnice: Earl's Court, Kensington i Knightsbridge⁴.

Bliskość angielskiego kościoła St. Benedicts Church umożliwiła Polakom mieszkającym na Ealingu uczestnictwo we mszy świętej, jednak większość rodzin dojeżdżała w pierwszych latach po wojnie do Brompton Oratory na „polską” mszę, sprawowaną od 29 września 1948 r. co niedzielę przez ks. Adama Wróbla⁵. W związku z coraz większą liczbą polskich emigrantów osiedlających się na Ealingu, Rektor Polskiej Misji Katolickiej ks. Władysław Staniszewski uzyskał zgodę miejscowego biskupa oraz przełożonych zakonu benedyktyńców na cotygodniowe odprawianie polskiej mszy o godzinie 13.15 w angielskim opactwie benedyktyńskim. Pierwsza msza święta dla Polaków mieszkających na Ealingu została odprawiona przez ks. Staniszewskiego w niedzielę, 21 maja 1950 r.⁶ W czasie kazania rektor wyraził radość z powodu licznie zgromadzonych wiernych i wyraził nadzieję, iż „w miarę jak się będą Polacy dowiadywali o tych nabożeństwach, kościół się wypełni po brzegi”. Zwrócił także uwagę obecnych na znaczenie „polskiego słowa ojczystego w kościele i możliwość wspólnego modlenia się oraz śpiewu w tym języku”. Według relacji świadka tej uroczystości, w czasie mszy świętej „obecni śpiewali unisowo [sic!] pieśni maryjne przy wtórze organów”, na których akompaniował Władysław Świrad, organista polskiego kościoła Matki Boskiej Częstochowskiej przy Devonian Road, zaś po nabożeństwie wierni odśpiewali pieśń *Boże, coś Polskę*⁷.

Do odprawiania mszy dla Polaków w St. Benedict's Church wyznaczony został ks. Adam Wróbel⁸. Na Ealingu uczył on także religii na jednorocznym

⁴ M. Z a j ą c z k o w s k a, [Wstęp], w: *Wspólnoty działające na terenie Parafii Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła. Informator 1997*, Londyn 1997, s. 1; J u h r e, *Aquilate Family*, s. 154.

⁵ Wywiad z Ireną Słowińską, Londyn, 10 II 2005; M. T u r ł o, *Złote Gody Kapłańskie ks. kan. Adama A. Wróbla*, „Gazeta Niedzielną” 1 VI 1969, s. 7.

⁶ *Pierwsza msza św. dla Polaków na Ealingu*, „Gazeta Niedzielną” 4 VI 1950, s. 7.

⁷ Cyt. za: tamże.

⁸ Adam Wróbel (ur. 29 X 1895 w Tamanowicach, zm. 8 IX 1993 w Londynie), alumn seminarium duchownego we Lwowie, święcenia kapłańskie przyjął 29 V 1919 r. z rąk abp. Józefa Bilczewskiego. Pracował jako wikariusz w Rohatynie i Kołomyi oraz jako proboszcz w Załóżcach, Monasterzyskach i w Mogilnicy. Aresztowany w dniu 26 X 1939 r., w czasie

kursie dla dzieci polskich w wieku od siedmiu do dwunastu lat, zorganizowanym przez Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego Zagranicą⁹. Msze o godzinie 13.15 w opactwie benedyktyńskim gromadziły coraz więcej Polaków i stały się zalążkiem formującej się parafii¹⁰.

25 marca 1951 r. obowiązki proboszcza na Ealingu objął ks. Henryk Kornacki, dotychczasowy duszpasterz akademicki przy kościele Brompton Oratory. Dojeżdżał on na Ealing z Warwick Road, gdzie rezydował¹¹. W tym samym

pobyty w więzieniu w Tarnopolu został skazany na śmierć, a następnie ułaskawiony i skazany na 10 lat ciężkich robót w kopalni ołowiu na Kołymie. Po zwolnieniu, w październiku 1941 r. dołączył do stacjonującego w Buzuluku sztabu polskiej armii, a potem do 1. Pułku Ułanów Krechowieckich w Otarze. Od kwietnia 1942 r. był kapłanem Bazy Ewakuacyjnej w Teheranie, a następnie kapłanem 6. Pułku Artylerii Lekkiej. Ze Szpitalem Wojennym wziął udział w kampanii włoskiej. W grudniu 1946 r. przybył z II Korpusem do Anglii. W ramach PKPR pracował jako kapłan w Szpitalu Wojennym w Diddington. Od września 1948 r. posługiwał w Brompton Oratory, od czerwca 1950 r. – w kościele Benedyktynów na Ealingu. W marcu 1951 r. ks. Wróbel zorganizował w dzielnicy Brockley-Lewisham nową polską parafię, którą prowadził do 1973 r. Po przejściu na emeryturę odprawiał msze dla Polaków w Little Brompton Oratory. W 1946 r. bp Józef Gawlina nadał ks. Wróblowi przywilej noszenia rakiety i kanonickiego mantoletu. W 1969 r. Paweł VI mianował go Prałatem Honorowym Jego Świątobliwości, a w 1975 r. otrzymał od bp. Mariana Rechowicza nominację na Kanonika Honorowego Lwowskiej Kapituły Metropolitalnej. Zob. M. Rechowicz, [Dekret nominacyjny], 14 VIII 1975, „Notatki Stowarzyszenia Kapłanów Polskich w Wielkiej Brytanii” [dalej: NSKP] 1975, nr 6, s. 119; A. S u c h c i t z, *Ksiądz prałat Adam Wróbel 1895-1993*, w: *Duchowieństwo polskie w świecie. Materiały VII Międzynarodowego Sympozjum Biografistyki Polonijnnej. Papieski Uniwersytet Urbaniański. Rzym, 17-18 października 2002*, red. A. i Z. Judyccy, Toruń 2002, s. 311-314; *Śp. Ks. Prałat Adam Wróbel*, „Duszpasterz Polski Zagranicą” [dalej: DPZG] 45(1994), nr 1, s. 123-126; *Śp. Ks. prałat Adam Wróbel, Kapłan Archidiecezji Lwowskiej, Senior Duszpasterzy polskich w Anglii i Walii*, „Okólnik Duszpasterski Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii” [dalej: ODPMK], 16 IX 1993, [sygn. 1341/J 1/93], s. 1-3; M. T u r ł o, *Śp. Ks. prałat Adam Andrzej Wróbel*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” [dalej: DzPŻ] 20 IX 1993, s. 5; C. W ę d r o w s k i, *Złote gody kapłaństwa ks. prałata Adama Wróbla*, DzPŻ 10 VI 1969, s. 5; *70-lecie kapłaństwa ks. prałata Adama Wróbla*, „Gazeta Niedzielną” 4 VI 1989, s. 2.

⁹ Język polski, historię i geografę Polski wykładała na kursie Jadwiga Chwalibogowska, DzPŻ 1 XII 1950, s. 4; DPZG 2(1951), nr 3, s. 438; zob. T. R a d z i k, *Historia Zrzeszenia Nauczycielstwa Polskiego za Granicą 1941-1991*, Londyn 1999, s. 70.

¹⁰ W pamięci parafian utrwaliła się postać gen. Józefa Hallera, mieszkańca domu nr 61 przy Hanger Lane, który jako jedyny zajeżdżał pod kościół samochodem (marki Ford) i punktualnie o godz. 13.15 zajmował pierwszą ławkę. Był to znak dla odprawiającego, że „nabożeństwo mogło się zacząć”. S. S o s n o w s k i, [Wspomnienie], w: *Kronika Parafii Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła na Ealingu* [dalej: KrPar], t. I, red. A. Poloczek, E. Szymańska, Archiwum Parafii NMP Matki Kościoła na Ealingu [dalej: APE], s. 5.

¹¹ Henryk Kornacki (ur. 4 VI 1908 w Złoczewie, zm. 19 I 1956 w Londynie) po ukończeniu seminarium duchownego we Włocławku i święceniach kapłańskich, przyjeżdżąc z rąk bp. Karola

czasie przybyły na Ealing siostry zmartwychwstanki, które w sierpniu 1951 r. otworzyły w domu przy Gunnersbury Avenue przedszkole dla polskich dzieci. Pierwszym prezesem Komitetu Rodzicielskiego przedszkola został Janusz Juhre¹². W kaplicy zakonnej msze święte odprawiali kapłani z parafii angielskiej, a także, okazjonalnie, księża polscy. W domu sióstr odbywały się także spotkania Sodalicii Mariańskiej, założonej przez ks. Kornackiego w 1952 r.¹³ Na terenie parafii powstała sekcja Caritasu, Koło Ministrantów (1950), Polska Szkoła Sobotnia, która korzystała z pomieszczeń katolickiej szkoły St. Gregory's School przy Woodfield Road (1950), Koło Młodych Małżeństw¹⁴, Chór im. abp. Jana Cieplaka (1953), Harcerze (1947), Harcerki (1959), Koło Przyjaciół Harcerstwa (1956) i lokalny Komitet Skarbu Narodowego. Działania organizacyjne i duszpasterskie w rozwijającej się wspólnocie parafialnej koordynował we współpracy z proboszczem Komitet Parafialny, którego pierwszymi prezesami byli: Stanisław Jundziłł (1950-1951), Jan Szymański (1951-1955), Jerzy Głowacki (1955-1956) i Józef Dybaś (1956-1960)¹⁵. Za prezesury pułkownika Jana Szymańskiego kupiono z pomocą Polish Benevolent Fund dom przy ulicy Mount Avenue (numer 6), który odtąd pełnił funkcję plebanii

Radońskiego w dniu 24 VI 1934 r., pracował w parafii Chodecz i studiował prawo kanoniczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jako kapelan 29. Pułku Strzelców Kaniowskich brał udział w kampanii wrześniowej. Aresztowany, przebywał kolejno w obozach w Prenzlau i w Rottenburgu, a następnie w obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie i w Dachau. Po wyzwoleniu został przydzielony jako kapelan do 3. Dywizji Strzelców Karpackich we Włoszech. Następnie przybył do Anglii, gdzie pracował jako duszpasterz akademicki przy Brompton Oratory, organizując m.in. pielgrzymki do Rzymu i do sanktuarium maryjnego w Walsingham. W 1952 r. ks. Kornacki otrzymał od bp. Józefa Gawliny prawo noszenia rokiety i mantoletu kanonicznego. W dniu 7 VI 1954 r. został odznaczony Krzyżem Polonia Restituta i Krzyżem Walecznych. Zob. S. P a c i o r k o w s k i, *Kornacki Henryk*, w: *Encyklopedia Polskiej Emigracji i Polonii* [dalej: EPEP], t. II, red. K. Dopierała, Toruń 2003. s. 477; *Śp. Ks. Henryk Kornacki*, DPZG 7(1956), nr 2, s. 142; DzpZ 14 V 1949, s. 3; Z. K o t k o w s k i, *Śp. ks. mgr. Henryk Kornacki*, „Gazeta Niedzielną” 29 I 1956, s. 8.

¹² DPZG 2(1951), nr 4, s. 586; *Najnowsze osiągnięcia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego*, DPZG 3(1952), nr 2, s. 195-196.

¹³ W dniu 13 VII 1952 r. mszę św. w domu sióstr odprawił bp Józef Gawlina, w obecności, m.in., gen. Józefa Hallera, DPZG 3(1952), nr 4, s. 529. Po kilku latach siostry wyjechały do Sunningdale, gdzie prowadziły dom dziecka i szkołę. Na Ealing powróciły w 1973 r. *Posłannictwo sióstr zmartwychwstanków*, KrPar, t. IIA, s. 1.

¹⁴ Pierwsze Koło małżeństw założył na Ealingu w drugiej połowie lat pięćdziesiątych benedyktyn, ks. Karol Van Oost. Po jego wyjeździe do Kongo opiekę nad kołem przejął marianin, ks. Andrzej Janicki. A. J a n i c k i, *Koło Młodych Małżeństw*, w: *Informator Wspólnoty Polskiej przy Parafii Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła na Ealingu*, opr. Z. Ściocińska, K. Janota-Bzowska, Londyn 1987, s. 28-29.

¹⁵ *Śp. Ks. Henryk Kornacki*, s. 142; *Polska Wspólnota Parafialna*, s. 51; *PolKatWsp*, s. 64, 146.

i domu parafialnego¹⁶. Z powodu pogarszającego się stanu zdrowia ks. Kornackiego, z posługą duszpasterską przybywali na Ealing także inni kapłani, m.in.: Stanisław Bełch, Waław Kołodziejczyk, Marcin Wojciechowski, Alfred Botor, Władysław Staniszewski, a prawie przez cały rok 1955 – ks. Stefan Chojnacki, marianin z domu zakonnego w Fawley Court koło Henley, położonego w odległości 56 kilometrów od Londynu¹⁷.

Po śmierci ks. Kornackiego parafię na Ealingu objął w lutym 1956 r. ks. Tadeusz Urbański, któremu dorywczo pomagał w pracy ks. Bolesław Klementowski¹⁸. 8 lipca 1963 r. ks. Urbański obchodził uroczyste jubileusz pięćdziesięciolecia kapłaństwa¹⁹. Rok później, z powodu kłopotów zdrowotnych, w porozumieniu z prezesem Komitetu Rodzicielskiego Polskiej Szkoły Sobotniej na Ealingu, pułkownikiem Janem Szymańskim, zwrócił się z prośbą do Rektora Polskiej Misji Katolickiej i do przełożonych Zgromadzenia Marianów o przydzielenie kapłana, który mógłby uczyć w szkole na Ealingu religii

¹⁶ Tamże, s. 52; zob. *Polska parafia NMPanny Matki Kościoła na Ealingu*, „Gazeta Niedzielną” 21 V 1995, s. 1. Według wspomnień Haliny Dmowskiej, dom nabyto ok. 1956 r. Wywiad z Haliną Dmowską, Londyn, 23 IV 2008. Na piętrze budynku znajdowała się kuchnia, jadalnia i pokoje mieszkalne dla księży, na dole kaplica i sala spotkań. Wywiad z ks. Kazimierzem Jankiewiczem, Londyn, 29 X 2004.

¹⁷ W. H o n k i s z, *Historia parafii Ealing*, „Wiadomości Wiceprowincji [od 1969 – Prowincji] NMP Matki Miłosierdzia w Wielkiej Brytanii” [dalej: WPWB] 8(1974), nr 5, s. 1; J. B u k o w i c z, *Praca Marianów wśród Polonii angielskiej*, w: *Działalność zgromadzeń zakonnych wśród Polonii*, red. J. Bakalarz [i in.], Lublin 1982, s. 91.

¹⁸ *Polska Wspólnota Parafialna*, s. 51-52.

Tadeusz Urbański (ur. 13 III 1891 w Niedośpielinie, zm. 23 VI 1972 w Londynie) święcenia kapłańskie przyjął w dniu 13 VII 1913 r. w Warszawie. Był wikariuszem w Mińsku Mazowieckim i w Łodzi, w latach 1922-1925 studiował na wydziale historyczno-filozoficznym na uniwersytecie w Poznaniu. Pracował jako proboszcz w Bratoszewicach i w Łęczycy. Aresztowany przez gestapo w 1943 r. i więziony w Łęczycy i w Warszawie, był jeńcem obozów koncentracyjnych w Buchenwaldzie i w Dora-Nordhausen. Po zakończeniu wojny podjął pracę duszpasterską wśród Polaków w Seesen na terenie Niemiec, a następnie, po krótkim pobycie w Rzymie, przybył w październiku 1946 r. do Anglii, gdzie pracował w polskim hostelu w Hiltingburgh i w obozie Doddington. Mianowany w 1956 r. proboszczem parafii Ealing, w 1964 r. przeszedł z powodów zdrowotnych na emeryturę. Jako rezydent domu parafialnego pomagał w pracy przy parafii. W 1953 r. ks. Urbański otrzymał przywilej noszenia rokiety i mantoletu kanonickiego, a w 1970 r. – godność Kapelana Jego Świątobliwości. Zob. DPZG 21(1970), nr 4, s. 343; *Jubileusz ks. kan. T. Urbańskiego*, „Gazeta Niedzielną” 23 VIII 1953, s. 3; M. G., *Ks. kanonik Tadeusz Urbański 1913 – złoty jubileusz kapłaństwa – 1963*, „Tydzień Polski” 27 III 1982, s. 5; *Śp. Ks. Prałat Tadeusz Urbański*, „Wiadomości Polskiej Misji Katolickiej. Czyn Katolicki” [dalej: CzKat] 24(1972), nr 7-8, s. 24; *Złote годы kapłańskie ks. kan. Tadeusza Urbańskiego*, „Gazeta Niedzielną” 14 VII 1963, s. 4; *50-lecie Kapłaństwa: Ks. Kanonik Tadeusz Urbański*, CzKat 15(1963), nr 7, s. 12.

¹⁹ DPZG 14(1963), nr 4, s. 425.

i pomagać w pracy duszpasterskiej²⁰. Po uzyskaniu zgody ks. Pawła Jasińskiego, rektor Staniszewski wydelegował na Ealing księży: Stefana Chojnackiego i Kazimierza Szczepaniaka²¹, zaś po rezygnacji i przejściu ks. Urbańskiego na emeryturę, 7 czerwca 1964 r. obowiązki proboszcza przekazał ks. Marianowi Walczakowi, dotychczas pracującemu w parafii polskiej w Liverpoolu²². Ksiądz Walczak pełnił funkcję proboszcza do końca czerwca 1965 r., gdy został mianowany w dniu 1 lipca 1965 r. proboszczem parafii Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Kazimierza na Devonii²³.

Na terenie ośrodka parafialnego na Ealingu działalność rozwijały kolejne grupy duszpasterskie i organizacje społeczne: Koło Pań (1961)²⁴, klub mło-

²⁰ Zob. P. Jasiński, [List do Jana Szymańskiego], 10 II 1964, [mps], Archiwum Księży Marianów w Fawley Court [dalej: AFC], Teczka: *Polska Misja Katolicka*; W. Staniszewski, [List do ks. Józefa Jarzębowski], 6 III 1964, (mps), AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*.

²¹ Zob. P. Jasiński, [List do ks. Władysława Staniszewskiego], 24 III 1964, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*; W. Staniszewski, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 26 III 1964, [rkps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*; W. Staniszewski, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 11 V 1964, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*.

²² CzKat 16(1964), nr 7, s. 15; DPZG 15(1964), nr 4, s. 472.

Marian Walczak (ur. 30 VIII 1907 w Kostrzynie, zm. 6 VI 1970 w Londynie) wyświęcony został w dniu 10 VI 1933 r. przez prymasa Augusta Hlonda, po ukończeniu seminariów w Gnieźnie i Poznaniu. Po święceniach pracował jako prefekt gimnazjum w Wolsztynie. Po wybuchu wojny został kapłanem 1. Pułku Strzelców Konnych w Garwolinie. Od października 1939 r. przebywał w obozach jenieckich w Murnau i w Rottenburgu, a następnie w obozach koncentracyjnych w Buchenwaldzie i w Dachau. Po wyzwoleniu był kapłanem w obozie byłych jeńców Powstania Warszawskiego w Austrii oraz prefektem w 3. Dywizji Strzelców Podkarpackich we Włoszech. Po przyjeździe do Anglii w 1946 r. i likwidacji obozów PKPR, został mianowany w 1954 r. proboszczem parafii w Liverpool, a w 1964 r. proboszczem parafii Ealing. Po roku objął parafię na Devonii, gdzie pracował do śmierci. W 1964 r. otrzymał godność szambelana papieskiego, a w 1969 r. tytuł honorowego prałata papieskiego. W marcu 1969 r. bp Władysław Rubin mianował ks. Walczaka Wicerektorem PMK w Anglii i Walii. Zob. *Konfrater ks. Marian Walczak – Tajny Szambelan Jego Świątobliwości*, NSKP 1965/66, nr 5, s. 1-4; *Ks. Profesor Marian Walczak*, „Sodalis Marianus” 1958, nr 6, s. 19; *Śp. ks. prał. Marian Walczak*, DPZG 21(1970), nr 5, s. 429-431; *Śp. Ks. Marian Walczak*, CzKat 22(1970), nr 7-8, s. 24-25.

²³ CzKat 17(1965), nr 7-8, s. 15.

²⁴ Założycielką Koła Pań na Ealingu była Halina Głowacka. Kulturalno-charytatywna działalność Koła obejmowała, m.in., pomoc finansową harcerzom i szkole polskiej oraz organizowanie wieczorów dyskusyjnych i zabaw tanecznych. W 1967 r. Koło liczyło ponad 120 kobiet. Swoją działalność zakończyło pod koniec lat siedemdziesiątych. D. W a s i l e w s k a, H. B o k s z c z a n i n, *Sprawozdanie z działalności Koła Pań – Ealing*, KrPar, t. I, s. 15; *Ogłoszenia Parafialne. Parafia: Londyn-Ealing*, 6, Mount Avenue W.5. [7 VI 1964 – 5 XI 1967], [rkps, od 22 V 1966 mps], APE [dalej: OgłPar], 20 IX 1964; „Wiadomości Polskiego Ośrodka Katolickiego na Ealingu” [dalej: WPOK] 1977/78, nr 23, s. 19; WPWB 1(1967), nr 1, s. 21.

dzieżowy (1964)²⁵ oraz Krucjata Eucharystyczna (1965)²⁶. W 1960 r., dzięki staraniom Ryszarda Rozwadowskiego (prezesa Komitetu Parafialnego w latach 1960-1964 i 1965-1970) zaczął wychodzić, odbijany na powielaczu, comiesięczny biuletyn „Wiadomości Parafii Ealing”²⁷. Msze niedzielne i świąteczne odprawiane były w St. Benedict’s Church o godz. 13.15²⁸, w kaplicy domu starców St. David’s House przy Castlebar Hill²⁹ o godz. 10.15 i od stycznia 1965 r. – w domu opieki społecznej dla polskich rezydentek: w Kolbe House przy Hanger Lane, o godz. 9.00³⁰. Msze recytowane w dni powszednie sprawowano o godz. 8.00 i 8.30 w bocznej kaplicy kościoła Benedyktynów, po prawej stronie ołtarza, zaś nabożeństwa różańcowe, majowe i nabożeństwo drogi krzyżowej – o godz. 19.20 lub 19.15 w kaplicy Matki Bożej Fatimskiej znajdującej się po lewej stronie ołtarza³¹. Na początku lat sześćdziesiątych parafia Ealing obejmowała rozległy obszar, w którego skład wchodziły dzielnice: Ealing Broadway, Ealing Common, Northfields, West Ealing, Hanger Hill, Perivale, Alperton, Acton, Greenford, Sudbury, Southall, Hayes i Isleworth³².

Na początku 1964 r. starania o objęcie parafii na Ealingu rozpoczęli księża ze Zgromadzenia Księża Marianów Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, którzy na terenie Anglii posiadali dwa domy zakonne należące do Prowincji Amerykańskiej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki³³. Pierwszy z nich erygowano 15 kwietnia 1950 r. w Hereford Lower Bullingham,

²⁵ OgłPar 9 VIII 1964; 20 IX 1964; 10 I 1965.

²⁶ OgłPar 10 I 1965.

²⁷ *Z parafii Ealing*, „Gazeta Niedzielną” 19 XII 1965, s. 6.

²⁸ Godzinę mszy św. zmieniano w święta obowiązkowe (na godz. 12.00 lub 11.00), które w Anglii były dniami pracy, w związku z czym i w kościele Benedyktynów nie obowiązywał niedzielny porządek liturgii. Zob. OgłPar 28 VI 1964, 9 VIII 1964, 11 IV 1965.

²⁹ St. David’s Home, otwarty po I wojnie światowej, był domem dla weteranów wojennych. W latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych rezydowało w nim także wielu Polaków, stąd posługę duszpasterską pełnili w nim polscy księża. Zob. P. H o u n s e l l, *The Ealing Book*, London 2005, s. 17-18.

³⁰ Dom Kolbe House został otwarty w dniu 5 czerwca 1962 r. E. S z y m a n s k a, *Dom „Kolbe House”*, PolKatWsp, s. 96.

³¹ Wywiad z ks. Kazimierzem Jankiewiczem; OgłPar 27 IX 1964, 1 I 1965, 14 II 1965, 28 II 1965, 25 IV 1965. Na początku 1966 r. w sali parafialnej urządzono dodatkową kaplicę „na Msze św. prywatne”. *Na Ealingu powstanie Ośrodek Katolicki. Decyzja Zebrania Ogólnego Parafii Ealing*, „Gazeta Niedzielną” 17 IV 1966, s. 6.

³² *Więści z Ealingu*, [przedruk z „Wiadomości Parafii Ealing”], „Gazeta Niedzielną” 19 V 1963, s. 6.

³³ [List do ks. Pawła Jasińskiego], 6 III 1964, [b.a.], [mps], AFC, Teczka: *Zarząd Prowincji*.

gdzie powstał nowicjat, ośrodek duszpasterski, internat dla polskich chłopców (Zakład Wychowawczy im. św. Stanisława Kostki), Małe Seminarium i Apostolat Miłosierdzia Bożego³⁴. Z pomocą Prowincji Amerykańskiej w dniu 7 października 1953 r. zakupiono posiadłość Fawley Court w pobliżu Henley-on-Thames³⁵. W Fawley Court powstał dom zakonny, Kolegium Miłosierdzia Bożego z internatem dla polskich chłopców (szkoła kontynuowała tradycje przedwojennego Kolegium Księża Marianów na Bielanach w Warszawie) oraz muzeum i biblioteka z bogatą kolekcją poloników³⁶. Bezpośrednim celem przybycia marianów do Wielkiej Brytanii było zajęcie się nauczaniem i wychowywaniem młodzieży męskiej polskiego pochodzenia³⁷, jednak brak kapłanów w polskich ośrodkach parafialnych sprawił, że angażowali się oni także w pracę duszpasterską, pomagając okresowo księżom diecezjalnym w parafiach londyńskich. W nauczaniu religii na Ealingu marianie zastępowali

³⁴ Działalność duszpasterską i wychowawczą prowadzili w Hereford przybyli z Rzymu w lipcu 1950 r.: ks. dr Paweł Jasiński i ks. Józef Jarzębowski. Ks. Jarzębowski, historyk, poeta i wychowawca, był pionierem nabożeństwa do miłosierdzia Bożego, które rozpropagował w Stanach Zjednoczonych (1941-1943), w Meksyku (1943-1950) i w Anglii na podstawie materiałów o kulcie miłosierdzia Bożego, jakie zaczerpnął od kierownika duchowego s. Faustyny Kowalskiej, ks. Michała Sopočki, którego spotkał w Wilnie w 1939 r. Z. O r ł o w s k a, *Ojciec Józef*, „Gazeta Niedzielną” 22 IV 1984, s. 6; A. B e d n a r e k, *Jarzębowski Józef MIC*, w: *Encyklopedia Katolicka* [dalej: EK], t. VII, red. S. Wielgus [i in.], Lublin 1997, kol. 1057; *Pierwsi polscy marianie w Anglii*, „Gazeta Niedzielną” 18 V 1975, s. 5.

³⁵ B u k o w i c z, *Prowincja angielska*, s. 284.

³⁶ Kolegium zorganizował ks. Józef Jarzębowski, nauczyciel i wychowawca w przedwojennym kolegium bielańskim. Ośrodek w Fawley Court nazywano „Bielanami nad Tamizą”. Po zamknięciu szkoły w 1986 r. Fawley Court stał się głównie ośrodkiem duszpasterskim i rekolekcyjnym. Niedzielne msze święte dla Polonii odprawiane są w kościele św. Anny, ufundowanym przez księcia Stanisława Albrechta Radziwiłła i poświęconym w dniu 6 V 1973 r. H. L i p i ń s k i, *Trzydziestolecie Kolegium Bożego Miłosierdzia w Fawley Court*, „Gazeta Niedzielną” 22 IV 1984, s. 7. W 2007 r. zbiory biblioteki i Muzeum Księża Marianów zostały przewiezione do sanktuarium maryjnego w Licheniu, gdzie zostanie utworzone Muzeum im. o. Józefa Jarzębowskiego. 21 IV 2008 r. posiadłość Fawley Court, po uzyskaniu w styczniu 2008 zgody Stolicy Apostolskiej na alienację dóbr kościelnych, została wystawiona na sprzedaż. Do roku 2009 Fawley Court pozostanie siedzibą domu zakonnego, Domu Pielgrzyma im. Jana Pawła II, Apostolatu Miłosierdzia Bożego i redakcji „Zwiastuna Miłosierdzia”. Wywiad z ks. Wojciechem Jasińskim, Londyn 7 IX 2007. Na temat okoliczności zakupu posiadłości Fawley Court i jej sprzedaży zob.: W. J a s i ń s k i, *Aby być bliżej ludzi i ich problemów*, „Tydzień Polski” 4 V 2008, s. 1; por. D. S z e w c z y k - P r o k u r a t, *Fawley Court. Pałac i Muzeum*, Warszawa 2003.

³⁷ *Sprawozdanie ze stanu Prowincji NMP Matki Miłosierdzia w W. Brytanii za czas od 1965 do 1975*, [mps], AFC, Teczka: *Zarząd Prowincji*, s. 2.

już wcześniej proboszcza Tadeusza Urbańskiego. O pomoc księży z Fawley Court zwracał się do przełożonego także ks. Marian Walczak:

Ośmielam się zwrócić z następującą prośbą. W parafii mej na Ealingu działa b. wielka szkoła sobotnia (+/- 250 dzieci). Uczę tam nauki religii, ale rychło jako duszpasterz się przekonałem, że nie zawsze mogę się tam stawić i lekcje poprowadzić. Czy zatem nie mógłby O. Szczepaniak pospieszyć mi z pomocą od Nowego Roku i objąć 4 klasy, aby tej dziatwie zapewnić regularną naukę religii?³⁸

O przyznanie opieki duszpasterskiej nad parafią Ealing i utworzenie tam trzeciego domu zakonnego marianie zaczęli zabiegać na wiosnę 1964 r.³⁹ Starania te poparł również kardynał Stefan Wyszyński⁴⁰, licząc na podjęcie przez zgromadzenie pracy z młodzieżą i kontynuowanie duszpasterskiego programu Wielkiej Nowenny, który od początku realizowany był w Fawley Court w czasie corocznych uroczystości Zielonych Świąt (gromadzących od dziewięciu do czternastu tysięcy Polaków)⁴¹. Prośbę o przysłanie na Ealing marianów przedstawiła prymasowi osobiście, w 1964 r., w imieniu polskiej szkoły sobotniej Celina Juhre, która już wcześniej zabiegała u rektora Stani-

³⁸ M. Walczak, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 20 XII 1964 [rkps], AFC, Teczka: *Zarząd Prowincji*; por. M. Walczak, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 18 III 1965 [rkps], AFC, Teczka: *Zarząd Prowincji* – zawierający prośbę o pomoc w spowiedzi wielkopostnej.

³⁹ Zob. [List do ks. Pawła Jasińskiego], 6 III 1964, [b.a.], [mps], AFC, Teczka: *Zarząd Prowincji*.

⁴⁰ W sprawę przekazania marianom ośrodka na Ealingu zaangażowany był ks. Paweł Jasiński, ks. Władysław Honkisz, a zwłaszcza ks. Włodzimierz Okoński, którego siostra, Maria Okońska, była bliską współpracownicą prymasa Stefana Wyszyńskiego i członkinią Instytutu Świeckiego Pomocnic Maryi Jasnogórskiej Matki Kościoła. W wytycznych na spotkanie z prymasem w listopadzie 1964 r. ks. Jasiński napisał m.in.: „Polecić Marianom pracę nad młodzieżą zwłaszcza w Londynie i powierzyć ją oficjalnym dekretem ks. W. Honkiszowi oraz zgodnie z życzeniem ks. Inf. W. Staniszewskiemu. By tę pracę prowadzić Marianie muszą mieć dom i oparcie o polski ośrodek duszpasterski w Londynie [...]; Prosić, by Ks. Prymas polecił ks. inf. W. Staniszewskiemu, by nie angażował Marianów-zakonników do pracy indywidualnej [...] ale zlecił nam większy ośrodek duszpasterski w Londynie, by znalazła się praca na 4-ch kapłanów i mógł powstać trzeci dom zakonny [...]”. [P. J a s i ń s k i], *Sprawy do omówienia z Ks. Prymasem*, [1964], [mps], AFC, Teczka: *Sprawy kościelne – Kard. S. Wyszyński*; W. Honkisz, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 26 XI 1964, [rkps], AFC, Teczka: *Zarząd Prowincji*; B. Ł o z i ń s k i, *60-lecie Instytutu Prymasowskiego*, „Niedziela” 10 XI 2002, s. 6.

⁴¹ P. Jasiński, [List do ks. Władysława Staniszewskiego], 8 XII 1964, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*; P. Jasiński, [List do kard. Johna Heenana], 21 XII 1965, [mps], AFC, Teczka: *Sprawy kościelne – Kard. J. Heenan*.

szewskiego o przydzielenie księdza do nauczania religii w polskiej szkole na Ealingu⁴².

W lutym 1965 r. rektor Polskiej Misji Katolickiej w porozumieniu z Delegatem Prymasa, biskupem Władysławem Rubinem, wyraził gotowość przekazania parafii Ealing w opiekę i administrację Zgromadzenia Księży Marianów⁴³. W liście do Prymasa Polski z dnia 22 lutego 1965 r. ks. Paweł Jasiński, przełożony domu w Fawley Court, napisał: „Składając Bogu i Jasnogórskiej Pani nasze pokorne dzięki wyrażamy Waszej Eminencji naszą głęboką synowską wdzięczność za okazaną nam łaskawość i pomoc. Cieszymy się, że polscy Marianie będą mieli możliwość kontynuowania i realizowania dzieła Prymasa Polski, jaka jest Wielka Nowenna Narodu pod opieką Królowej Korony Polskiej i po roku 1966”⁴⁴. W odpowiedzi na prośbę przełożonego generalnego Zgromadzenia Księży Marianów biskupa Czesława Sipowicza i w porozumieniu z przełożonym prowincjalnym ks. Władysławem Pełczyńskim, na otwarcie nowego domu zakonnego w Londynie wyraził również zgodę kardynał John Heenan⁴⁵. Na proboszcza parafii Ealing władze zakonne wyznaczyły ks. Władysława Honkisz, któremu rektor Staniszewski polecił objęcie parafii w dniu 1 lipca 1965 r.⁴⁶ Dom zakorny na Ealingu stanowił po-

⁴² W. Staniszewski, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 13 II 1964, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*; J u h r e, *Aqualate Family*, s. 164.

⁴³ W. Staniszewski, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 15 II 1965, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*. Propozycja rektora PMK objęcia przez marianów placówki w Brystolu napotkała na sprzeciw przełożonych. Zob. W. Staniszewski, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 4 XII 1964, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*; P. Jasiński, [List do ks. Władysława Staniszewskiego], 8 XII 1964, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*.

⁴⁴ P. Jasiński, [List do kard. Stefana Wyszyńskiego], 22 II 1965, [mps], AFC, Teczka: *Zarząd Prowincji*.

⁴⁵ CZ. Sipowicz, [List do kard. Johna Heenana], 14 V 1965, [mps], AFC, Teczka: *Sprawy kościelne – Kard. J. Heenan*.

⁴⁶ W. Staniszewski, [List do ks. Władysława Honkisz], 5 V 1965, [mps], AFC, Teczka: *Akta osobowe – Ks. W. Honkisz*; P. Jasiński, [List do ks. Władysława Staniszewskiego], 29 IV 1965, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*.

Władysław Honkisz (ur. 1 IV 1926 w Radomiu, zm. 6 III 1986 w Londynie) śluby wieczyste złożył 15 VIII 1947 r., święcenia kapłańskie przyjął 30 III 1952 r. Studia magisterskie z teologii ukończył na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie był członkiem Rady Uczelnianej Związku Studentów Polskich. Rezydował w domu na Bielanych, od 21 VII 1959 pełnił funkcję ekonoma prowincjalnego. Od 1964 r. pracował w Fawley Court, a od 1 I 1965 w angielskiej parafii na Brook Green w dzielnicy Hammersmith. W dniu 1 VII 1964 r. został mianowany proboszczem na Ealingu. Funkcję tę pełnił przez 16 lat. Gdy w lutym 1981 r. zrezygnował z urzędu, w obowiązkach zastępował go do 30 IX 1981 r. ks. Jan Synowiec. *Srebrne kapłańskie gody konfratra ks. W. Honkisz*, NSKP 1977, nr 6, s. 235; W. Honkisz,

czątkowo filię domu w Fawley Court, a jego bezpośrednim przełożonym był ks. Paweł Jasiński⁴⁷. W dniu 26 stycznia 1966 r. przełożony generalny erygował dom zakonny księży marianów na Ealingu. Proboszczem i przełożonym domu został ks. Władysław Honkisz, asystentami: ks. Kazimierz Grzymała i ks. Kazimierz Jankiewicz. Do pracy na Ealingu przydzielony został wkrótce także ks. Kazimierz Szczepaniak i brat Klemens Kiestrzyń, a w roku 1966 – ks. Władysław Okoński⁴⁸.

Zgodnie z intencją kardynała Stefana Wyszyńskiego, wyrażoną w liście z 1 marca 1965 r., parafia otrzymała imię Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła: „Z prawdziwą radością przyjąłem wiadomość o decyzji Księdza Infulata Staniszewskiego – powierzenia Księżom Marianom parafii w Londynie. Jestem przekonany, że ta nowa parafia pod wezwaniem Matki Kościoła – będzie wielką radością Trójcy Świętej i najwspanialszego Jej Dzieła – Maryi. Błogosławię Was w tej pracy, *in caritate fraterna*”⁴⁹. Parafia na Ealingu była pierwszą parafią na świecie, której przyznano tytuł Matki Kościoła. Niecałe cztery miesiące wcześniej, na zakończenie III sesji Soboru w dniu 21 listopada 1964 r., na prośbę biskupów polskich Paweł VI ogłosił Maryję Matką Kościoła i powierzył świat Jej Niepokalanemu Sercu⁵⁰.

[List do ks. Władysława Pełczyńskiego], 10 II 1981, [mps], AFC, Teczka: *Akta osobowe – Ks. W. Honkisz; Elenchus Sodalium et Domorum operumque Congregationis Clericorum Regularium Marianorum sub titulo Immaculatae Conceptionis B.M. Virginis pro ano Domini 1960*, Roma 1960, s. 21.

⁴⁷ Decyzją Rady Generalnej z dnia 16 I 1967 r., w dniu 2 II 1967 r. została ustanowiona w Anglii Wiceprowincja Zgromadzenia Księży Marianów pw. NMP Matki Miłosierdzia. W dniu 19 II 1968 r. siedziba wiceprowincji została przeniesiona z Fawley Court do domu na Ealingu. Następnie, dekretem z 5 XI 1969 r. Kapituła Generalna erygowała w dniu 2 II 1970 r. Prowincję Angielską pw. NMP Matki Miłosierdzia. Po trzydziestu latach, w dniu 24 VI 2002 r., Prowincja Angielska została zniesiona, a jej domy zakonne i współbracia przyłączeni do Prowincji Polskiej pw. Opatrzności Bożej, WPWB 1(1967), nr 1, s. 2; WPWB 2(1968), nr 2, s. 5; WPWB 3(1969) [numer za cały rok], s. 3; M. G a r r o w, *Dekret. Zniesienie Prowincji Angielskiej pod wezwaniem NMP Matki Miłosierdzia*, 24 VI 2002, [sygn. N 119/02], AFC; por. A. P a k u ł a, *Marianie*, EK, t. XI, red. S. Wilk, Lublin 2006, kol. 1353-1355.

⁴⁸ W. Pełczyński, [List do ks. Władysława Honkisz], 16 VIII 1965, [mps], AFC, Teczka: *Akta osobowe – Ks. W. Honkisz*; WPWB 5(1971) [brak nr.], s. 34; WPWB 8(1974), nr 5, s. 2; *Sprawozdanie ze stanu Prowincji*, s. 15.

⁴⁹ S. Wyszyński, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 1 III 1965, [mps], [sygn. N.920/65/P.], Archiwum Prymasa Stefana Wyszyńskiego [dalej: APW]; por. P. Jasiński, [List do ks. Władysława Staniszewskiego], 30 III 1965, [mps], AFC, Teczka: *Polska Misja Katolicka*.

⁵⁰ Zob. P a w e ł VI, *Allocutio in Concilio*, 21 XI 1964, „Acta Apostolicae Sedis. Commentarium officiale” 56(1964), s. 1015; *Biskupi polscy ogłaszają w Polsce święto Maryi Matki Kościoła*, [List Episkopatu Polski], 4 V 1971, w: *Listy pasterskie Episkopatu Polski 1945-1874*,

Komitet Parafialny z prezesem Ryszardem Rozwadowskim na czele wystosował 12 lipca 1965 r. list do kardynała Wyszyńskiego z podziękowaniem za otrzymany tytuł i z prośbą o prymasowskie błogosławieństwo, pisząc m.in.: „Wiemy, że zawdzięczamy Waszej Eminencji powierzenie naszej parafii Zgromadzeniu, którego celem jest szerzenie czci Dziewicy Matki, Maryi. Najgoręcej za to dziękujemy Waszej Eminencji, jak również za oddanie naszej parafii Maryi, Matce Kościoła, którego jak najwierniejszymi sługami być pragniemy, mając ją za wzór w naszym życiu”⁵¹. Prymas powtórnie powierzył parafię na Ealingu opiece Matki Kościoła, dokonując wpisu do Księgi Pamiątkowej Parafii w Rzymie, 18 września 1965 r., w czasie obrad IV sesji soborowej:

Najmilszym Dzieciom Bożym, żyjącym z dala od Ziemi Ojczystej, w Londynie na Ealingu, w Polskiej parafii Najświętszej Marii P., Matki Kościoła – błogosławię w Waszych pragnieniach i trudzie utworzenia Polskiego Ośrodka Duszpasterstwa, byście pod opieką Najlepszej Matki, Maryi, na progu Nowego Tysiąclecia Chrztu Polski, dokonali dzieła, które będzie służyć Waszym Rodzinom, i całej Polskiej Rodzinie, by zawsze była Bogiem silna, by młodzież Wasza była wierna Chrystusowi i Jego Matce. Błogosławię Wam, najmilsze Dzieci Boże, aby owoc pracy Waszej był miły Bogu, i radosny dla serc Waszych. Oddaję Was Sercu macierzyńskiemu Bogu Rodzicy, Matki Kościoła i Waszej Mamy⁵².

W czasie wizytacji kanonicznej w parafii na Ealingu w dniach 5 i 6 lutego 1966 r. Delegat Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji, biskup Władysław Rubin, w czasie mszy świętej odprawionej w dniu 6 lutego w kościele ojców Benedyktynów, podziękował w imieniu prymasa Wyszyńskiego za dar Tysiąclecia, jakim stała się „gorliwość, trud i ofiarność polskiej wspólnoty na Ealingu”⁵³.

Większa liczba kapłanów pracujących w parafii, szybki rozwój grup duszpasterskich i organizacji społecznych, a także powiększająca się liczbowo

Paryż 1975, s. 647-648; por. J. P a c h, *Maryja jako Matka Kościoła w nauczaniu Prymasa Stefana Wyszyńskiego*, „Salvatoris Mater” 4(2002), nr 2, s. 130, 132, 135.

⁵¹ Cyt. za: J. R o b a k, *Polski Ealing i nowy rozdział jego parafii (Rozmowa z Proboszczem)*, „Gazeta Niedzielną” 6 II 1966, s. 4; OgiPar 18 VII 1965. W odpowiedzi na list, prymas Polski napisał: „Wypowiadam swoją radość, że polscy Marianie objęli duszpasterstwo w polskiej parafii na Ealingu w Londynie. Ufam, że zdołacie stworzyć jeszcze jeden silny ośrodek życia religijnego i promieniowania katolickiej kultury na wszystkie dziedziny Waszego życia osobistego, rodzinnego i narodowego. Tej pracy na progu tysiąclecia Chrztu Polski z serca błogosławię” (cyt. za: R o b a k, *Polski Ealing*, s. 4).

⁵² S. Wyszyński, [Wpis pamiątkowy], 18 IX 1965, [rkps], w: *Księga Pamiątkowa Parafii Ealing im. Najświętszej Maryi Panny*, APE; zob. OgiPar 12 XII 1965.

⁵³ W. R u b i n, *O Bożym wezwaniu do miłości (Kazanie w Parafii Polskiej NMP Matki Kościoła na Ealingu 6 lutego)*, „Gazeta Niedzielną” 27 II 1966, s. 1; DPZG 17(1966), nr 3, s. 326.

społeczność polska na Ealingu spowodowały konieczność nabycia nowego budynku dla Polskiego Ośrodka Katolickiego na Ealingu. Według szacunków ks. Władysława Honkisz, w lutym 1966 r., w trakcie tworzenia kartoteki parafialnej, na Ealingu mieszkało około trzech tysięcy Polaków, a niedzielna msza święta u benedyktynów gromadziła około 700-800 osób. Dziesięć lat później liczba parafian wzrosła do około pięciu tysięcy⁵⁴. Projekt kupna większego budynku z przeznaczeniem na Dom Parafialny rozważany był przez Komitet Parafialny już w roku 1963. Przedstawiony w dniu 2 kwietnia na Walnym Zebraniu przez nowo ukonstytuowany Zarząd Komitetu (w składzie: Ryszard Rozwadowski – prezes, Alicja Harasimów – sekretarz, Ludwik Maryniak – skarbnik, Andrzej Jonscher – redaktor „Wiadomości Parafialnych”) projekt nabycia większego obiektu spotkał się z ogólną aprobatą zebranych. Powołano również Komitet do wszczęcia pertraktacji w razie znalezienia odpowiedniej siedziby⁵⁵. Plany te nie doczekały się jednak realizacji. Podobnie początkowe plany kupna parceli i budowy kościoła nie napotkały aprobaty kardynała Johna Heenana. Wyraził on jednak zgodę na powstanie na Ealingu polskiego ośrodka katolickiego, w którym znajdowałyby się kaplica z Najświętszym Sakramentem⁵⁶.

Przy pomocy członków Komitetu Parafialnego i Zarządu (w składzie: Ryszard Rozwadowski – prezes, Janusz Juhre – wiceprezes, M. Bielatowicz – sekretarka, Franciszek Galbierczyk – skarbnik) rozpoczęła się akcja zbierania funduszy na cele przyszłego Polskiego Ośrodka Katolickiego na Ealingu⁵⁷. Rozpoczęto od zwiększenia liczby kowenantów: od lipca do lutego 1966 r. liczba deklaracji członkowskich wzrosła z osiemdziesięciu czterech do dwustu⁵⁸. W dniu 2 stycznia 1966 r. wprowadzono tzw. drugą tacę („jak

⁵⁴ R o b a k, *Polski Ealing*, s. 5; S. P a t t e r s o n, *The Poles: An Exile Community in Britain*, w: *Between two cultures. Migrants and minorities in Britain*, ed. J. L. Watson, Oxford 1977, s. 232.

⁵⁵ *Wieści z Ealingu*, s. 6.

⁵⁶ Już w maju 1965 r. ks. Władysław Honkisz prowadził wstępne rozmowy w sprawie kupna placu, który miał być wystawiony na licytację i mógłby służyć pod przyszłą budowę klasztoru i kaplicy. P. Jasiński, [List do kard. Stefana Wyszyńskiego], 17 V 1965, [mps], AFC, Teczka: *Zarząd Prowincji*; W. Honkisz, [List do ks. Władysława Pełczyńskiego], 20 X 1965, [mps], AFC, Teczka: *Akta osobowe – Ks. W. Honkisz*.

⁵⁷ R o b a k, *Polski Ealing*, s. 4. W kwietniu 1967 r. do składu Zarządu Komitetu Parafialnego weszli: Ryszard Rozwadowski (prezes), Włodzimierz Gorgolewski (wiceprezes), Bolesław Bokszczanin (sekretarz) i Eugeniusz Terelak (skarbnik), OgłPar 16 IV 1967.

⁵⁸ R o b a k, *Polski Ealing*, s. 5. Do parafian figurujących w kartotece zostały wysłane specjalne listy z prośbą o podpisanie kowenantu, czyli zobowiązania do wpłacania określonej sumy na rzecz parafii. Według prawa podatkowego Wielkiej Brytanii instytucje charytatywne

to jest w zwyczaju we wszystkich prawie kościołach w Anglii”), którą maria- nie ofiarowali na fundusz budowy⁵⁹. Na ten cel przeznaczono również ofia- ry składane przy okazji wizyty duszpasterskiej w okresie świątecznym oraz dochód ze sprzedaży kartek świątecznych⁶⁰. Do akcji przyłączyło się wy- dawnictwo Veritas, ofiarując parafii 500 bezpłatnych egzemplarzy „Gazety Niedzielnej” z 6 lutego 1966 r.⁶¹ We wrześniu 1966 r. obszar parafii po- dzielono na trzydzieści sześć rejonów, a wybrani przez Zarząd „mężowie zaufania” odwiedzali systematycznie parafian, informując o powziętych kro- kach i zbierając ofiary na budowę⁶². 16 października 1966 r., na nadzwyczaj- nym Walnym Zebraniu parafii, zwołanym w sali Orchard Hall przy St. Bened- ict’s Church (uchwałą o utworzeniu Polskiego Ośrodka Katolickiego podjęto na corocznym Walnym Zebraniu, w kwietniu 1966 r.), przedstawiciele Komit- etu wraz z duszpasterzami przedstawili zebranym wstępne oszacowania co do kosztów budowy, a następnie powołano organ doradczy Komitetu – trzy- dziestoczeroosobową Radę Budowy Ośrodka, w skład której weszli członko- wie Zarządu, kierownicy organizacji parafialnych i przedstawiciele społecz- ności polskiej na Ealingu. Ostatecznie zdecydowano się jednak nie na kupno parceli pod budowę, lecz na nabycie pobliskiego budynku, który właśnie został wystawiony na sprzedaż⁶³.

(w tym przypadku parafie Polskiej Misji Katolickiej, przynależące do założonej w 1952 r. Polish Benevolent Fund) są upoważnione do otrzymania zwrotu podatku od każdorazowej sumy ofiarowywanej na jej cele. Przez wiele lat parafia na Ealingu zajmowała czołowe miejsce (pierwsze miejsce w latach: 1980 i 1981) wśród polskich ośrodków katolickich w Wielkiej Brytanii pod względem ilości deklaracji członkowskich i sum zebranych z kowenantów (w 1992 r. zastąpionych przez tzw. deklaracje Gift Aid). OglPar 12 IX 1965; B. M o r d a s, *Sekcja kowenantów*, PolKatWsp, s. 70; *Kowenanty parafialne*, WPOK 33(1981), nr 33, s. 7.

⁵⁹ OglPar 26 XII 1965; *Na Ealingu powstanie*, s. 6. Druga kolekta w parafii na Ealingu została zniesiona w pierwszą niedzielę kwietnia 2004 r. [informacja od ks. Krzysztofa Wojcieszaka].

⁶⁰ „Chodzenie po koledzie” rozpoczęło się w dniu 2 I 1966 r. Krótkie, 15-minutowe wizyty (ok. 15-20 rodzin dziennie, według planu ogłaszanego co tydzień z ambony) miały na celu pozna- nie polskich mieszkańców Ealingu i uzupełnianie powstającej kartoteki parafialnej. W kancelarii parafialnej wisiała mapa Ealingu, na której proboszcz zaznaczał czerwonymi szpilkami miejsca zamieszkania polskich rodzin. R o b a k, *Polski Ealing*, s. 4; OglPar 2 I 1966; *Zamówienie* [na kartki świąteczne], Londyn 1966, [druk ulotny], AFC, Teczka: *Domy – Ealing*.

⁶¹ Parafia na Ealingu posiadała największą z wszystkich parafii polskich w Anglii liczbę subskrybentów polskiego wydania 34-tomowej *Sumy teologicznej* św. Tomasza z Akwinu, pod red. ks. Stanisława Bełcha. *Z parafii Ealing*, „Gazeta Niedzielna” 19 XII 1965, s. 6.

⁶² OglPar 18 IX 1966; *Polski Ośrodek Katolicki ma powstać na Ealingu w Londynie*, CzKat 17(1966), nr 11, s. 12.

⁶³ *Polski Ośrodek Katolicki ma powstać*, s. 12; zob. *Na Ealingu powstanie*, s. 6.

W lipcu 1967 r. w prasie lokalnej ukazała się informacja o wystawieniu na licytację byłego domu dla osób w podeszłym wieku, zarządzanego przez organizację Brytyjski Czerwony Krzyż i będącego własnością szpitala King Edward's Hospital⁶⁴. Dzięki zebranych funduszom, pożyczce od Prowincji Amerykańskiej i pożyczce z National Bank, 18 lipca 1967 r. zakupiono na licytacji za sumę 31 tysięcy funtów dom z ogrodem przy 1 Courtfield Gardens w dzielnicy West Ealing, który stał się siedzibą Polskiego Ośrodka Katolickiego na Ealingu. Akt kupna został podpisany 18 sierpnia⁶⁵. 26 października 1967 r. przełożony wiceprowincji, ks. Julian Chróściechowski, wydał w sprawie Ośrodka specjalne oświadczenie:

Dwa przymiotniki określają bliżej charakter tego Ośrodka: będzie on polski i katolicki. Jako ośrodek katolicki dom ten ma służyć celom religijnym. A więc przede wszystkim ma się tam znajdować kaplica, a w niej Przenajświętszy Sakrament, który stanowi centrum życia każdej parafii i każdego domu zakonnego. Można w niej będzie odprawiać msze święte [...] głosić słowo Boże, odprawiać nabożeństwa [...] Tam też w odpowiedniej sali będą mogły odbywać się konferencje, odczyty i zebrania o tematyce religijnej i ogólnokulturalnej w ujęciu chrześcijańskim. W domu tym znajdują swe miejsce również tak liczne w naszej parafii organizacje katolickie [...] Będzie on też mieścił w sobie kancelarię parafialną. Wreszcie zespół duszpasterski księży Marianów będzie w nim miał swoją siedzibę. Ośrodek ten ma również być polskim. Oznacza to przede wszystkim, że działalność religijna w tym Ośrodku ma służyć potrzebom katolików Polaków na Ealingu. A zatem w naszym Ośrodku liturgia, kazania, konferencje i zebrania będą prowadzone w języku polskim. Ośrodek ten ma służyć też polskim organizacjom świeckim z terenu Ealingu, których cele nie stoją w sprzeczności z zasadami katolicyzmu i z rzeczywistą troską o dobro społeczności polskiej na Ealingu⁶⁶.

Wytyczne te znalazły odzwierciedlenie w osiemnastoletniej historii POK-u (jak w skrócie nazywano siedzibę parafii), który stał się centrum życia parafialnego i społecznego mieszkańców Ealingu i okolic.

Poświęcenia nowo nabytego budynku dokonał w obecności Rektora Polskiej Misji Katolickiej ks. biskup Władysław Rubin w dniu 30 listopada 1967 r. W czasie uroczystości odsłuchano również z taśmy nagranej na tę okoliczność przemówienia Prymasa Polski⁶⁷. Dom został odnowiony, prze-

⁶⁴ *Up for Sale*, [urywek prasowy], APA; *Polski Ośrodek Katolicki*, WPWB 2(1968), nr 2, s. 29.

⁶⁵ OgłPar 23 VII 1967, 20 VIII 1967; WPWB 2(1968), nr 1, s. 17; *Sprawozdanie ze stanu Prowincji*, s. 15. W dniu 21 VIII 1967 r. Zarząd Polish Benevolent Fund wyraził zgodę na sprzedaż domu przy 6 Mount Avenue. OgłPar 27 VIII 1967.

⁶⁶ Cyt. za: WPWB 2(1968), nr 1, s. 17-18.

⁶⁷ R. R o n d e l a, *Poświęcenie Ośrodka na Ealingu*, „Gazeta Niedzielną” 22-29 XII 1968, s. 10. Program dwudniowych uroczystości (30 XI – 1 XII) przewidywał m.in.: poświęcenie budyn-

budowany i dostosowany do potrzeb parafii. Przeprowadzka do nowego budynku miała miejsce 16 maja 1968 r.⁶⁸ Piętro zajęli księża marianie, urządzono tam również małą kaplicę (według projektu architektów Marii i Andrzeja Bobrowskich) na użytek domu zakonnego i wiernych, którzy chcieli uczestniczyć w codziennej mszy świętej⁶⁹. Duża sala na parterze przeznaczona była na odprawianie mszy świętych w niedziele i święta, na zebrania, uroczystości parafialne, prywatne przyjęcia, inscenizacje, koncerty itp., zaś sala w suterrenach miała służyć potrzebom organizacji parafialnych (głównie młodzieżowych). Od roku 1972 odprawiano w niej również niedzielną mszę świętą dla dzieci o godz. 10.15⁷⁰. W POK-u znajdowało się biuro parafialne, otworzona została kawiarnia (7 lipca 1968)⁷¹, biblioteka (1 listopada 1971)⁷², Polski Klub Towarzyski (PKT) – Polish Social Club (1 marca 1972)⁷³ i Klub obiadowy dla emerytów Luncheon Club (21 lutego 1975), prowadzony przez siostry zmartwychwstanki⁷⁴.

ku z lampką wina dla uczestników otwarcia, zebranie parafian w Orchard Hall połączone z występem młodzieży, loterią i tańcami (30 XII) oraz uroczystą mszę św. z sakramentem bierzmowania udzielonym przez bp. Władysława Rubina (1 XII). *Polski Ośrodek Katolicki*, s. 32.

⁶⁸ WPWB 2(1968), nr 2, s. 29.

⁶⁹ *Polska Wspólnota Parafialna*, s. 53. W latach 1986-1992 dom zakonny przy 1 Courtfield Gardens był także siedzibą Wyższego Seminarium Duchownego Księży Marianów w Londynie. Funkcję rektora pełnił ks. Władysław Gurgul. *Gurgul Władysław*, w: A. i Z. J u d y c c y, *W służbie Bogu i światu. Słownik biograficzny. Polscy i polskiego pochodzenia kapłani, zakonnicy i siostry zakonne pełniący posługę w różnych krajach świata*, Toruń 2002, s. 83; por. W. G u r g u l, *Kronika Domu Studiów. 1 Courtfield Gardens, London W13 0EY*, [rkps], AFC, Teczka: *Domy – Ealing*.

⁷⁰ WPOK 1972, nr 6, s. 3.

⁷¹ Otwarcia kawiarni dokonał Peter Watkins, prezbiter kościoła St Mathew's Church na Ealingu, WPWB 2(1968), nr 2, s. 30.

⁷² *Sprawozdanie Zarządu POK*, WPOK [Dodatek nadzwyczajny] 1972, nr 6, s. 2; WPOK 1973, nr 9, s. 3; Długoletnią opiekunką i kierowniczką biblioteki parafialnej była Krystyna Zbierańska (ur. 29 I 1925, zm. 19 VI 2005).

⁷³ Polski Klub Towarzyski (PKT) działał w latach 1972-2004. Celem PKT było „prowadzenie działalności towarzysko-socjalnej” oraz „programów gospodarczych i komercyjnych” dla wypracowywania funduszy na utrzymanie parafii. Klub, zatwierdzony przez władze lokalne, posiadał osobowość prawną (własny Statut i Zarząd), licencję na sprzedaż alkoholu i pozwolenie na komercyjne wynajmowanie pomieszczeń. Wszystkie dochody z organizowanych imprez (łącznie z dochodami z prowadzonej przez PKT w latach 1986-2004 restauracji parafialnej) przeznaczone były na potrzeby parafii. PKT organizował, m.in., występy kabaretów, artystów scen polskich i odczyty. Długoletnim prezesem PKT był Bohdan Mordas. E. S z y m a Ń s k a, *Parafialny Klub Towarzyski*, PolKatWsp, s. 86; por. B. M o r d a s, *Sprawozdanie: Polski Klub Towarzyski*, 29 IV 1990, WPOK 1990, nr 2, s. 14.

⁷⁴ Po zlikwidowaniu domu zakonnego i przedszkola w Sunningdale (9 II 1974) siostry zmartwychwstanki nabyły dom „Maria Assumpta” w Londynie przy 84 Gordon Road i we

Na Walnym Zebraniu zwołanym 19 kwietnia 1970 r. przyjęty został „Statut Polskiego Ośrodka Katolickiego na Ealingu”, który na podstawie istniejącego Statutu Parafii Rzymsko-Katolickiej formułował zasady organizacji i działania wspólnoty parafialnej na Ealingu. Dokument definiował POK jako „wspólnotę duchowieństwa i świeckich, utworzoną dla pomnażania chwały Bożej przez pracę duszpasterską wśród Polaków na obszarze ośrodka duszpasterskiego na Ealingu”, będącą kontynuacją byłego Polskiego Komitetu Kościelnego na Ealingu (Polish Committee Church, Ealing) i działającego w ramach Polskiej Misji Katolickiej na Anglię i Walię (nr 3). Statut wyznaczał cele religijne, narodowe, charytatywne i społeczne POK-u. Należały do nich: współpraca świeckich w pracy duszpasterskiej, utrzymanie i rozwijanie polskich tradycji i wartości kulturowych „wolnego narodu”, zwłaszcza wśród młodzieży, „współżycie społeczne i towarzyskie” Polaków i ich rodzin zamieszkałych na Ealingu i w okolicy, dążenie do wzajemnego zrozumienia oraz współpraca religijna i społeczno-kulturalna ze społecznością brytyjską (nr 4). Dla realizacji powyższych celów przewidywano wykonanie następujących zadań: zapewnienie duszpasterzom utrzymania i środków materialnych do prowadzenia pracy duszpasterskiej, utrzymanie domu oraz udział w utrzymaniu Polskiej Misji Katolickiej, pogłębienie wiedzy i życia religijnego, troska o powołania kapłańskie i zakonne, dbałość o wychowanie młodego pokolenia w duchu katolickim, współpraca z Polską Misją Katolicką, polskimi ośrodkami duszpasterskimi i ze Zgromadzeniem Księży Marianów, współpraca z polską szkołą sobotnią oraz z organizacjami rozwijającymi kulturę i tradycje polskie, prowadzenie akcji miłosierdzia oraz współpraca religijna, społeczna i kulturalna z Instytutem Polskim Akcji Katolickiej⁷⁵, z Katolickim Ośrodkiem Wydawniczym Veritas i z innymi instytucjami polskimi

wrzeźniu 1974 r. przyjechały na Ealing. Dzięki staraniom przełożonej, s. Marii Assumpty Jakubowskiej, władze lokalne zezwoliły na otwarcie w POK-u klubu obiadowego dla emerytów. Kierowniczką klubu (od 10 VI 1996 r. mieszczącego się w parafialnej kawiarni przy 2 Windsor Road) jest do dnia dzisiejszego (2007 r.) siostra Elżbieta Geraghty. Od 4 IV 1975 r. siostry zmartwychwstanki prowadzą w swoim domu zakonnym katolickie przedszkole. W lipcu 1974 r. w ramach Polskiego Klubu Towarzyskiego powstał Klub 200, którego celem było zbieranie funduszy na charytatywną działalność sióstr na terenie parafii. Jego członkowie zobowiązywali się do wpłacania na ten cel jednego funta miesięcznie. DPZG 25 (1974), nr 3, s. 356; *Posłannictwo sióstr zmartwychwstanków*, s. 3; WPWB 8 (1974) [brak nr.], s. 47; H. H u m l, G. C h m i e l e c k i, *Klub obiadowy*, PolKatWsp, s. 86; WPOK 1975, nr 17, s. 2, 3; por. M. L. M i s t e c k a, *Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje (1891-1991)*, t. II, Lublin 2000, s. 442 nn.

⁷⁵ W 1982 r. coroczny Zjazd IPAK-u odbył się po raz pierwszy na terenie parafii Ealing, WPOK 1982-1983, nr 3, s. 4.

i brytyjskimi zainteresowanymi realizacją celów POK-u (nr 5). Fundusze Polskiego Ośrodka pochodziły ze składek członkowskich, kowenantów, dotacji i zapisów na rzecz POK-u, a także „z imprez, zbiórek oraz wszelkiego rodzaju wpłat na rzecz POK” (nr 18). Według ustaleń „majątek nieruchomości POK” uzyskany „wspólnym wysiłkiem Księży Marianów i społeczności polskiej na Ealingu”, stanowił formalnie własność Zgromadzenia Księży Marianów (nr 19)⁷⁶.

Jedną z ważniejszych inicjatyw ks. Władysława Honkisa było nawiązanie kontaktów ze wspólnotą anglikańską na Ealing Common i jej pastorem Peterem Watkinsem. W porozumieniu z anglikańskim biskupem Kensingtonu i kardynałem Johnem Heenanem oraz przy poparciu biskupa Władysława Rubina, rektora PMK Władysława Staniszewskiego i wiceprowincjała marianów Juliana Chróściechowskiego, w styczniu 1968 r. podpisana została umowa (początkowo na sześć miesięcy) między Polskim Ośrodkiem Katolickim i parafią anglikańską o wspólnym użytkowaniu kościoła St. Mathew's Church przy North Common Road na Ealingu⁷⁷. 14 stycznia, tuż przed rozpoczęciem w dniu 18 stycznia obchodów Tygodnia Ekumenicznego, w anglikańskim kościele św. Mateusza odprawione zostały msze święte dla Polaków. Pierwsza z nich, sprawowana o godz. 9.00 przez ks. Władysława Honkisa, zgromadziła około 150 osób, na drugą – celebrowaną przez ks. Kazimierza Grzymałę o godz. 12.15 – przybyło ok. 700 wiernych⁷⁸. Dodatkowe nabożeństwa odprawiane w kościele św. Mateusza w niedzielę i w święta spowodowały wzrost frekwencji wiernych i „rozładowały” południową mszę w kościele Benedyktynów. W przykościelnej sali St. Mathew's Hall wprowadzono także w roku 1973 mszę świętą dla młodzieży o godz. 12.15⁷⁹. Wszystkie dodatkowe nabożeństwa, takie jak nabożeństwo majowe, czerwcowe, różaniec, gorzkie żale, droga krzyżowa i nieszpory za zmarłych odprawiane były

⁷⁶ Statut Polskiego Ośrodka Katolickiego na Ealingu, 19 IV 1970, [mps], APA.

⁷⁷ DPZG 19(1968), nr 3, s. 185; CzKat 20(1968), nr 3, s. 15; WPWB 2(1968), nr 1, s. 18.

⁷⁸ WPWB 2(1968), nr 1, s. 21. Według relacji uczestnika mszy o godz. 9.00: „uroczysta chwila konsekracji dokonanej tutaj po raz pierwszy mocą słów wypowiedzianych przez polskiego kapłana, wycisnęła lzy z niejednych oczu [...] [także proboszcz] uległ tej słabości”. Na mszy o godz. 12.15, odprawianej w intencji „braci anglikanów i parafian”, ks. Kazimierz Grzymała przedstawił historię obchodów Tygodnia Ekumenicznego i omówił zagadnienie ekumenizmu psychologicznego. *W domu braci*, KrPar, t. I, s. 28.

⁷⁹ H o n k i s z, *Historia parafii*, s. 2.

w bocznej kaplicy pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej⁸⁰. W sali przy kościele urządzano także kursy wiedzy religijnej⁸¹.

Fakt wspólnego użytkowania świątyni przez wspólnotę katolicką i anglikańską odbił się szerokim echem w prasie polonijnej i brytyjskiej⁸². W dobie posoborowej, w niecały rok po podpisaniu przez Pawła VI i arcybiskupa Canterbury Michała Ramsaya w dniu 24 marca 1966 r. wspólnej deklaracji, parafia na Ealingu była pierwszą parafią katolicką w Wielkiej Brytanii, która korzystając z anglikańskiej świątyni i utrzymując stałe kontakty duszpasterskie i towarzyskie z jej wiernymi, wprowadzała w życie postulatory „praktycz-

⁸⁰ W kaplicy umieszczono obraz Matki Boskiej Częstochowskiej poświęcony przez prymasa Polski na Jasnej Górze, który podarowała parafii w grudniu 1967 r. Celina Juhre. „Biuletyn Parafialny Parafii NMP Matki Kościoła na Ealingu” [dalej: BiulPar] 19 XII 1967; T. J u h r e, *Wspomnienie śp. Janusza Juhre*, XI 1998, [mps], APA, s. 2. Druga kopia jasnogórskiego wizerunku, pobłogosławiona przez kard. Stefana Wyszyńskiego i będąca jego osobistym darem dla ośrodka na Ealingu, z inicjatywy ks. W. Okońskiego nawiedzała polskie rodziny na Ealingu w maju 1971 r. Obraz powieszono w budynku POK-u, a następnie, po zakupie kościoła przy Windsor Road, w prezbiterium po prawej stronie ołtarza. WPOK 1971, [nr 2], s. 2; PolKatWsp, s. 154; zob. *Nawiedzenie Obrazu MB Częstochowskiej 1971-1972*, [Księga Wpisów], APE. Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej był najbardziej popularnym wizerunkiem maryjnym we wspólnotach polskich na emigracji. Na prośbę rektorów Polskich Misji kard. Wyszyński wiele razy przywoził kopie wizerunku do Rzymu, skąd wędrowały do poszczególnych ośrodków. S. W y s z y ń s k i, *Kościół posłany do narodu polskiego w Kraju i na Emigracji. Słowo Ks. Kard. S. Wyszyńskiego na rozpoczęcie obrad Rektorów Polskich Misji Katolickich. Rzym 1 XII 1969*, DPZG 21(1970), nr 4, s. 286.

⁸¹ Kursy wiedzy religijnej dla całej parafii zaczęto organizować w roku 1966. Do tego czasu w okresowych wykładach uczestniczyła jedynie Sodaliczka Mariańska. Głównym prelegentem kursów był jezuita, ks. Jerzy Mirewicz, który przeprowadzał ok. 15-20 wykładów rocznie. W początkowych latach wykłady prowadzili również: ks. prof. Eugeniusz Dąbrowski, ks. Władysław Honkisz, ks. dr Władysław Okoński, ks. Andrzej Janicki, ks. dr Ignacy Kołodziejczyk i in. Komitet Parafialny Ealing, *Program Kursu Wiedzy Religijnej 8 października 1968 – 25 luty 1969*, [druk ulotny], Londyn 1968; U. G o l t z, *Działalność Sekcji Wiedzy Religijnej i Referatowej Sodaliczki Mariańskiej na Ealingu*, w: *Sodaliczka Mariańska Ealing-Londyn. W służbie Bogu i Człowiekowi 1952-1977* [8 V 1977], [Jednodniówka], APA; por. Komitet Parafialny Ealing, *Kurs Wiedzy Religijnej. Październik 1969 – Kwiecień 1970. Elementy Światopoglądu Katolickiego*. Ks. J. Mirewicz TJ. *Program* [druk ulotny], Londyn 1969; *Wykłady ks. dr. Jerzego Mirewicza TJ. Człowiek współczesny i etyka chrześcijańska. Kalendarzyk wykładów w kościele św. Mateusza* [wtorki, godz. 8 wieczorem 1972-1973], [druk ulotny], Londyn 1972; *Wykłady ks. dr. Jerzego Mirewicza TJ. Rola katolika w świecie współczesnym. Kalendarzyk wykładów w kościele św. Mateusza* [wtorki, godz. 8 wieczorem, 1973-1974], [druk ulotny], Londyn 1973.

⁸² Zawartą umowę określano mianem „odblasku realnego już dokonania na drodze pojednania z odłączonymi braćmi”, „ważnym i pięknym aktem ekumenizmu”, „rewolucyjnym czynem ekumenicznym”, „experiment in cooperation”. *Przykład Ealingu. Ekumenizm w praktyce*, KrPar, t. I, s. 27; *Ekumenizm w praktyce*, tamże; *W domu braci*; A. Ł u k a s z e w s k i, *Parafia Ealing*, „Gazeta Niedzielną” 29 X 1967, s. 6.

nego ekumenizmu”⁸³. Kościół św. Mateusza służył Polakom przez kolejnych osiemnaście lat. W latach 1980-1983 w bocznej kaplicy przeprowadzono prace renowacyjne, umieszczając w niej, m.in., tabernakulum. Było to pierwsze tabernakulum wmontowane na stałe w kościele anglikańskim w Wielkiej Brytanii⁸⁴. Kaplica z Najświętszym Sakramentem, poświęcona przez biskupa Szczepana Wesołego w dniu 28 marca 1982 r., pozwoliła na odprawianie wieczornych mszy świętych w dni powszednie⁸⁵. Z funduszy ośrodka i dzięki ofiarności parafian w kościele zainstalowano również centralne ogrzewanie, zmieniono oświetlenie, zreperowane zostały organy i uporządkowano otoczenie kościoła⁸⁶. Ksiądz Władysław Honkisz wraz z Zarządem podjął działania zmierzające do uzyskania kościoła św. Mateusza na wyłączny użytek Polaków, nie przyniosły one jednak rezultatów⁸⁷.

Lata 1964-1985 były okresem prężnego rozwoju parafii na Ealingu. W Polskim Ośrodku Katolickim powstawały kolejne grupy: Koło lektorów (1966)⁸⁸, Młodzieżowy Klub Millenium (1965), sekcja Pomocy Samochodowej (1967)⁸⁹, International Polish Circle (1971)⁹⁰, Chór Kołędników Męs-

⁸³ *Polska Wspólnota Parafialna*, s. 54; por. *Wspólna deklaracja Ojca św. Pawła VI i Arcybiskupa Canterbury Michała Ramsaya*, 24 III 1966, DPZG 17(1966), nr 3, s. 303-305. W parafii na Ealingu uroczystość odchodzących corocznie tygodnie ekumeniczne, modląc się o jedność chrześcijan wspólnie z przedstawicielami Kościoła anglikańskiego. Msze dla wspólnoty z parafii św. Mateusza odprawiane były także w POK-u. Wzajemne kontakty i wizyty duszpasterskie proboszczów obydwu parafii (np. kazanie pastora Watkina w czasie mszy o 12.15 w dniu 16 XI 1975), a także zwierzchników Kościoła anglikańskiego (m.in. bp. Grahama Leonarda i bp. Geofreya Johnsona) utrzymywały się do końca lat osiemdziesiątych. BiulPar 14 I 1968; WPWB 8(1974) [brak nr.], s. 47; Księga Intencji Mszalnych Parafii NMP Matki Kościoła na Ealingu: 1969-2000 [dalej: KsInt], 16 XI 1975; WPOK 1976, nr 19, s. 14; *Sprawozdanie z zebrania Prezydium*, 26 XI 1987, APE, Teczka: *Zebrania Zarządu 1981-88*, s. 1.

⁸⁴ Tabernakulum umieszczone było na wysuwanej półce w drewnianej niszy nad krzesłami, która na co dzień pozostawała zamknięta. *Wywiad z Peterem Watkinsem*, Londyn 4 II 2008; J. E n g l e r t, A.D. MCMLXXXVII, w: *Domus Dei Deo Gratias, The First Anniversary of the Dedication of the Polish Church of Our Lady Mother of the Church in Ealing*, ed. J. Englert, A. Jonscher, London 1987, s. 39. DPZG 34(1983), nr 2, s. 305.

⁸⁵ KsInt 28 III 1982. Do 1982 r. wierni, którzy pragnęli przyjąć Komunię św., przed liturgią wkładali do puszkę wyłożone w przedśionku komunikanty, które w czasie mszy były konsekrowane. Zob. BiulPar 4 II 1968.

⁸⁶ WPOK 1980, nr 29, s. 1, 4; WPOK 1982/83, nr 3, s. 4.

⁸⁷ Tamże.

⁸⁸ Koło lektorów powstało z inicjatywy Janusza Juhre, liczyło 40 osób. Pierwszą lekcję odczytał w czasie mszy św. 8 I 1967 r. Janusz Gąsiorek. Z. M o r a w i e c k i, *Koło lektorów*, 23 II 1999, [rkps], APE, Teczka: *Rękopisy – wspomnienia z przeszłości*, s. 1; OgłPar 8 I 1967.

⁸⁹ Celem sekcji było zapewnienie transportu do ośrodka tym parafianom, którzy nie posiadali własnego samochodu, BiulPar 10 XII 1967.

kich (1972), Rycerze Niepokalanej (1978), Sekcja Wzajemnej Pomocy (1980), Grupa Medjugorie (1981) i Krąg Biblijny (1982)⁹¹. Efektywna współpraca Zarządu, Rady Duszpasterskiej i księży owocowała licznymi inicjatywami duszpasterskimi⁹², kulturalnymi i społecznymi. Każde z podjętych działań koordynowane było przez odpowiednią sekcję, za którą odpowiedzialni byli członkowie Zarządu Parafii. Przykładowo – w roku 1974/1975 w skład Działu Ideowego (pod kierownictwem Andrzeja Jonschera) wchodziły: Sekcja liturgiczna (odpowiedzialni: Andrzej Zajączkowski i Zdzisław Morawiecki), Sekcja charytatywna (ks. Jan Synowiec, Maria Baworowaka, Halina Huml i Jerzy Kozłowski), Sekcja młodzieżowa (Janusz Gąsior), Sekcja „Wiadomości Parafialnych” (Juliusz Englert, Andrzej Jonscher, Ewa Szymańska), Sekcja „Ogłoszeń Parafialnych” (Tadeusz Lechowicz, Zofia Mier-Jędrzejowicz), Sekcja kontaktów z parafiami angielskimi (Albin Tybulewicz, Ragna Mafeld, A. Groszek), Sekcja kontaktów z harcerstwem (Rudolf Szwagrzak). Dział Finansowo-Gospodarczy (pod kierownictwem Janusza Szymańskiego) tworzyły: Sekcja kowenantów (Józef Szkudłapski, Wanda Bereźnicka, Jerzy Lubiński), Sekcja składek (Zdzisław Morawiecki, Tadeusz Lechowicz, Adam Tuchlinowicz, P. Zawilo), Klub Towarzyski (Jerzy Makowski – prezes, Jadwiga Kolebuk – sekretarz, Władysław Kolebuk – skarbnik, Zofia Picheta), Sekcja zabaw i imprez (Jerzy Głowacki, Jadwiga Kolebuk, Stefan Brykczyński, Kazimierz Kowalczyk, Tomasz Maramaros, Danuta Szlachetko, Danuta Zdziarska), Estrada Artystyczna (Halina Huml, Ewa Len, Tomasz Maramaros). Dział Administracyjno-Budowlany (pod kierownictwem Edwarda Cara) obejmował Sekcję budowlaną (Edward Car, Jan Kolanowski) i Administrację domu POK (Halina Weber, Helena Wąsowicz). Do Zarządu wchodziły także (zgodnie ze statutem parafialnym) Komisja Rewizyjna (prezes: Stefan Soboniewski) i Komisja Orzekająca (prezes: Mieczysław Mafeld)⁹³.

Polski Ośrodek Katolicki na Ealingu utrzymywał kontakty z hierarchią Kościoła katolickiego w Anglii. Parafię wizytował kardynał Basil Hume

⁹⁰ Grupa skupiała rodziny, w których jeden ze współmałżonków był innej narodowości. Koło zainicjowało, m.in., lekcje polskiego na dwóch poziomach dla cudzoziemców oraz kurs angielskiego dla Polaków. Pierwszym prezesem International Polish Circle była współzałożycielka Koła – Celina Juhre. WPOK 1972, nr 6, s. 12; WPOK 1973, nr 9, s. 9; J u h r e, *Aqualate Family*, s. 159.

⁹¹ Zob. *Informator Wspólnoty*.

⁹² Jedną z inicjatyw proboszcza i Zarządu było, m.in., próbne wprowadzenie kazań głoszonych przez ludzi świeckich. WPOK 1974, nr 14, s. 13.

⁹³ Skład Zarządu ukonstytuowany na Walnym Zebraniu w dniu 31 III 1974 r. WPOK 1975, nr 17, s. 1-2.

(16 grudnia 1979)⁹⁴ i biskup Gerald Mahon (24 października 1982 r.). Łączność z Episkopatem Polski była utrudniona – w latach siedemdziesiątych na Ealing przyjeżdżali jedynie z Rzymu odpowiedzialni za duszpasterstwo emigracji biskup Władysław Rubin i biskup Szczepan Wesoły⁹⁵. Po roku 1980 parafia gościła biskupa Alfonsa Nossola (1983) oraz kardynała Józefa Glempa (2 marca 1985), w ramach jego wizyty w Wielkiej Brytanii z okazji 25. konferencji biskupów uczestniczących w Radzie Episkopatów Europejskich pod przewodnictwem kardynała Basila Hume'a⁹⁶.

Parafia Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła ściśle współpracowała z polskimi organizacjami społecznymi działającymi na Ealingu, w tym z Polskim Stowarzyszeniem Mieszkaniowym dla Emerytów⁹⁷, z Polską Szkołą Przedmiotów Ojczyźnych im. Tadeusza Kościuszki i ze Stowarzyszeniem Polskich Kombatantów (Koło nr 4 Ealing)⁹⁸. Kontakty z lokalnymi władzami umacniała zapoczątkowana w 1980 r., coroczna „Civic Mass” – msza święta z udziałem burmistrza, radnych, władz miejskich Ealingu oraz członków parlamentu i przedstawicieli lokalnych organizacji i instytucji⁹⁹. Parafia utrzymywała także kontakty z instytucjami charytatywnymi i ośrodkami parafialnymi w Polsce. W dniu 30 listopada 1980 r., pod wpływem wydarzeń w kraju, Zarząd POK-u zainicjował w formie zbiórki pieniężnej po mszach świętych akcję pomocy żywnościowej dla rodaków. Pierwszy, dwutonowy transport żywności został wysłany do Polski już w grudniu. Do akcji dołączyły inne polskie i angielskie parafie, organizacje społeczne i firmy brytyjskie oraz indywidualne osoby. W marcu 1981 r. fundacja „Food for Poland Fund” (FPF) została zarejestrowana jako niezależna organizacja charytatywna. Jej powiernikami zostali: proboszcz parafii ks. Władysław Honkisz (od 1981 r. ks. Kazimierz Grzymała), Albin Tybulewicz (prezes), Tuliola Tybulewicz (sekretarz), Andrzej Jonscher i Jerzy Turski. FPF cieszyła się uznaniem i wsparciem takich osób, jak książę Norfolk (Miles Francis Stapleton-Fit-

⁹⁴ Z tej okazji wydano okolicznościową broszurę, zob.: A. J o n s c h e r, *Who are we, the Poles in Ealing?*, Londyn 1979. Druga wizyta kard. Basila Hume'a w parafii na Ealingu miała miejsce 27 IX 1987 r. KsInt 27 IX 1987.

⁹⁵ Zob. KsInt: 1971,1972, 1976, 1979, 1980, 1982.

⁹⁶ Zob. KsInt: 1983, 1985.

⁹⁷ Stowarzyszenie powstało z inicjatywy Emilii Ułaszyn-Liber. W 1970 r. zostało zarejestrowane jako „Polish Retired Persons Housing Association LTD”. K. J a n o t a - B z o w s k a, *Polskie Stowarzyszenie Mieszkaniowe*, PolKatWsp, s. 97.

⁹⁸ Tamże, s. 99, 103.

⁹⁹ KsInt 13 IV 1980; M. Z a j ą c z k o w s k a, *Po co „Civic Mass”*, PolKatWsp, s. 130-131.

zalan-Howard), lord St. Oswald (Rowland Denys Guy Winn) i lord Attlee (Martin Richard Attlee). W okresie swojej działalności (do roku 1984) fundacja wysłała do Polski 175 dwudziestotonowych ciężarówek z żywnością i środkami higienicznymi¹⁰⁰. We wrześniu 1981 r., z inicjatywy dr Bożeny Laskiewicz, powstała kolejna fundacja: „Medical Aid for Poland Fund”, która wysłała do kraju 335 trzydziestodwutonowych ciężarówek ze sprzętem medycznym, lekami i odzieżą¹⁰¹.

Nowy rozdział w dziejach parafii zapoczątkowało nabycie zabytkowego kościoła po metodystach przy 2 Windsor Road na Ealingu. W dniu 30 września 1981 r., po rezygnacji ks. Władysława Honkisz z funkcji proboszcza, Rektor Polskiej Misji Katolickiej ks. Karol Zieliński, w porozumieniu z prowincjałem księży marianów Gerardem Domańskim, mianował proboszczem parafii na Ealingu ks. Kazimierza Grzymałę, dotychczasowego duszpasterza młodzieży¹⁰². Po dwóch latach, w dniu 25 września 1983 r., urząd ten

¹⁰⁰ Do akcji przyłączył się również Kongres Polonii Amerykańskiej i Szkocko-Polski Fundusz Przyjaźni. Pierwsze transporty wysyłane były do domów zakonnych. W 1981 r. dystrybucję przejęła Komisja Charytatywna Episkopatu Polski pod przewodnictwem bp. Czesława Domina (z centralą w Katowicach) i od tej pory akcja była prowadzona na poziomie diecezji. Zawartość paczek była zgodna z listą tzw. najpotrzebniejszych produktów. Były to przede wszystkim: mleko w proszku, odżywki dla dzieci, kasza, tłuszcze, cukier i konserwy mięsne. T. i A. T y b u l e w i c z, *Food For Poland*, PolKatWsp, s. 89-91.

¹⁰¹ W dniu 26 IX 1982 r., w pierwszą rocznicę powstania fundacji, została poświęcona i odprawiona do kraju dwudziesta z kolei ciężarówka. W dniu 2 XII 1989 r. w odprawie transportu do Kielc uczestniczył przewodniczący „Solidarności” Lech Wałęsa. Działalność „Medical Aid for Poland Fund” koncentruje się obecnie na gromadzeniu środków finansowych (m.in. poprzez prowadzenie sklepu „MAPF Charity Shop” na South Ealing) na zakup niezbędnego sprzętu medycznego, leków i pożywek dla szpitali i domów opieki społecznej w Polsce. B. L a s k i e w i c z, *Medical Aid for Poland Fund*, PolKatWsp, s. 91; KsInt, 26 IX 1982.

¹⁰² Zob. W. Honkisz, [List do ks. Fidelisa Grabowskiego], 10 II 1981, [mps], AFC, Tezka: *Akta osobowe – Ks. W. Honkisz*; K. Zieliński, [Dekret nominacyjny], 30 IX 1981, [sygn. 572/F I 1/81], Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii [dalej: APMK].

Kazimierz Grzymała (ur. 26 I 1934 w Radyńcu Nowym, zm. 2 XI 2003 w Vila Joyosa w Hiszpanii) uczęszczał do Seminarium Księży Marianów na Bielanach oraz do Diecezjalnego Seminarium Duchownego w Warszawie i we Włocławku. Śluby wieczyste złożył 15 VIII 1956. Po przyjęciu święceń kapłańskich w dniu 21 V 1961 r. we Włocławku z rąk bp. Franciszka Korczyńskiego, pracował kolejno jako wikary na Pradze (1961-1962) i w Licheniu (1962), a od czerwca 1962 r. – w Fawley Court, w Kolegium Miłosierdzia Bożego (do 1966 r.) i na Ealingu w Londynie (1966-1983), gdzie był proboszczem w latach 1981-1983. Po dwuletnim pobycie w Fawley Court na stanowisku zastępcy dyrektora i kapelana Kolegium (1983-1985) oraz trzyletniej pracy duszpasterskiej w parafii w Slough (1985-1988), powrócił jako wikary na Ealing w 1988 r. W dniu 17 IX 1993 objął powtórnie urząd proboszcza, który pełnił do 17 IX 2001 r. W latach 2001-2002 był kapłanem „Nazareth House” w Cardiff i pomocnikiem proboszcza w tamtejszej polskiej parafii. W 2002 r. zamieszkał w Fawley Court jako rezydent

objął ks. Paweł Jasiński¹⁰³. Dzięki jego determinacji – pomysł kupna zrujnowanego w 80 procentach i przeznaczonego do rozbiórki budynku napotkał bowiem na krytykę i sprzeciw ze strony wielu działaczy parafialnych – podjęto kroki zmierzające do nabycia obiektu¹⁰⁴.

Gotycki kościół przy Windsor Hall, zbudowany w 1867 r. według projektu Johna Terringa i Charlesa Jonesa, wraz z sąsiednim budynkiem Windsor Memo-

i pomocnik duszpasterski. *Jubileusz Ks. Kazimierza*, WPOK 1971 [nr 2], s. 3; KrPar, t. III, s. 69; K. J a n o t a - B z o w s k a, *40 lat kapłaństwa ks. Kazimierza Grzymały MIC*, DzPŻ 11 VII 2001, s. 6; K. Grzymała, [Wspomnienie], „Zwiastun Miłosierdzia” 22(2002), nr 4, s. 16-17; K. J a n o t a - B z o w s k a, *Śp. Ks. Kazimierz Grzymała MIC. Duszpasterz i przyjaciel*, „Dziennik Polski” 1 XII 2003, s. 6; K. G r o d z i s k a, A. S u c h c i t z, „Zostanie po nich nikły ślad...”. *Polskie groby na cmentarzach w Laxton Hall, Pitsford Hall, Fawley Court i Henley-on-Thames*, Kraków 2007, s. 85-86.

¹⁰³ G. Domański, [List do ks. Pawła Jasińskiego], 21 IX 1983, [mps], AFC, Teczka: *Domy – Ealing*.

Paweł Jasiński (ur. 10 VIII 1922 w Jabłonnej, zm. 23 III 2003 w Fawley Court) ukończył Kolegium Księży Marianów na Bielanach w Warszawie. W latach 1942-1945 studiował filozofię i teologię na tajnych kompletach w Mariańskim Instytucie Filozoficzno-Teologicznym na Pradze. Jako członek Armii Krajowej (pseudonim „Topór”) uczestniczył w prowadzeniu magazynu broni, amunicji i żywności na terenie zakładu dla sierot prowadzonego przez marianów przy ul. Wileńskiej. Za udział w Powstaniu Warszawskim został odznaczony Krzyżem Armii Krajowej i Medalem Wojska Polskiego. Po ślubach wieczystych złożonych w dniu 29 IX 1945 r., rozpoczął studia na Papieskim Uniwersytecie „Angelicum” w Rzymie, z zakresu teologii moralnej spekulatywnej. Rozprawę doktorską pt. „De pace hominis interna” obronił w 1950 r. „magna cum laude”. Święcenia kapłańskie otrzymał w dniu 21 II 1948 r. w Rzymie z rąk kard. Alojzego Traglii. 27 VI 1950 r. przybył wraz z ks. Józefem Jarzębowskiem do Anglii do nowo zakupionego domu w Hereford. W latach 1950-1960 pracował jako ekonom, duszpasterz i wychowawca w internacie dla chłopców, mistrz nowicjatu, wykładowca, proboszcz dla miejscowych Polaków oraz dyrektor Zakładu św. Stanisława Kostki. Od 1960 do 1969 r. był przełożonym domu zakonnego w Fawley Court, a od 1969 do 1975 r. radnym generalnym w Rzymie i ekonomem domu. W latach 1975-1978 pracował w parafii na Ealingu. Od 1978 do 1983 r. pełnił ponownie funkcję przełożonego domu w Fawley Court. W dniu 25 IX 1983 r. został mianowany proboszczem parafii na Ealingu, a następnie, w 1988 r., przełożonym prowincjalnym (do 1993 r.). W latach 1993-1998 pracował w Fawley Court jako rektor kościoła św. Anny i kustosz muzeum. Po przejściu na emeryturę w lutym 1998 r., rezydował w Hereford, a od 2000 r. w Fawley Court. Za zorganizowanie wespół z ks. Józefem Jarzębowskiem muzeum w Fawley Court otrzymał od Prezydenta Polski na Uchodźstwie Augusta Zaleskiego komandorię Orderu Polonia Restituta. F. R ó ż y c k i, *Pożegnanie ks. dra Pawła Jasińskiego*, „Dziennik Polski” 14 I 1994, s. 6; K. J a n o t a - B z o w s k a, *Ks. Paweł Jasiński – 50-lecie kapłaństwa*, „Dziennik Polski” 4 II 1998, s. 6; *Śp. Ks. Paweł Jasiński MIC*, KrPar, t. III, s. 68; J. E n g l e r t, *Ksiądz Przyjaciel*, „Tydzień Polski” 31 V 2003, s. 5; G r o d z i s k a, S u c h c i t z, „Zostanie po nich nikły ślad...”, s. 88-89.

¹⁰⁴ Zob. E. Chodźko-Zajko, [Wspomnienie], [rkps], APE, Teczka: *Rękopisy-wspomnienia z przeszłości*, s. 1.

rial Hall, wzniesionym w roku 1925 dla upamiętnienia poległych w I wojnie światowej, został wykupiony przez miasto od metodystów w roku 1972, w związku z planowaną przebudową dzielnicy. Przez trzynaście lat służył jako skład mebli¹⁰⁵. Gdy władze lokalne podjęły w roku 1984 decyzję o sprzedaży kościoła w związku ze zbyt wysokimi kosztami ewentualnej renowacji, gotowość kupna budynku znajdującego się na terenie powstającego kompleksu handlowego Ealing Broadway Shopping Centre zgłosiło siedem instytucji¹⁰⁶. Cenę budynku podniosła komercyjna wartość zabudowań. Ponadto, kupno kościoła wiązało się z koniecznością nabycia także przyległego budynku, jeżeli ośrodek miał w całości służyć polskiej parafii¹⁰⁷.

Pertraktacje rozpoczął Komitet Kupna Kościoła, powołany przez ks. Pawła Jasińskiego. W jego skład weszli: ks. Paweł Jasiński, Franciszek Różycki (przewodniczący), Władysław Balon, Mieczysław Czajka, Włodzimierz Diemko, Zbigniew Gąsiewicz, Andrzej Jonscher, Antoni Michorowski, Andrzej Nako, Ryszard Stepan, Janusz Szymański i Stefan Farren (doradca prawny)¹⁰⁸. Na wniosek Ryszarda Stepana w pertraktacjach odwołano się do przepisów o ochronie zabytkowych budowli – kościół zarejestrowany był jako zabytek drugiej klasy – i złożono podanie o zachowanie świątyni na użytek społeczności polskiej. Komitet wniósł również apel do ministerstwa konserwacji zabytków o wydanie tzw. Preservation Order i zatrzymanie prac budowlanych centrum handlowego do czasu rozpatrzenia wniosku przez komisję rządową. Ponieważ rozpatrzenie wniosku zajęłoby wiele miesięcy i zablokowało sprzedaż budynku, a tym samym budowę centrum, władze miejskie zatwierdziły ostatecznie plany renowacji budynków przedstawione przez polską firmę architektoniczną PCKO Architects. Nadzorująca budowę Ealing Broadway Shopping Centre firma Legal & General zaoferowała dotację w wysokości 225 tysięcy funtów dla nabywcy kościoła, do wykorzystania do końca roku 1985, aby przebudowywany obiekt mógł stanowić integralną

¹⁰⁵ PolKatWsp, s. 153; H o u n s e l l, *The Ealing Book*, s. 82.

¹⁰⁶ Gdy Polski Ośrodek Katolicki złożył swoją ofertę, lista podań była już zamknięta – podanie przyjęto „przez grzeczność”. Polskiej oferty nie traktowano poważnie także ze względu na wielomilionowe oferty firm budowlanych. P. J a s i ń s k i, *Kazanie w pierwszą rocznicę poświęcenia kościoła polskiego na Ealingu, pod wezwaniem NMP Matki Kościoła, 17 maja 1987*, w: *Domus Dei*, s. 23; *Nasz Kościół*, PolKatWsp, s. 159. Centrum handlowe Ealing Broadway Shopping Centre zostało otwarte w dniu 7 III 1985 r. H o u n s e l l, *The Ealing Book*, s. 34.

¹⁰⁷ KrPar, t. III, s. 20; A. J o n s c h e r, *The church resurrected*, w: *Domus Dei*, s. 6-7.

¹⁰⁸ *Ave Maria. Dedication of the Polish Church in Ealing to Our Lady Mother of the Church*, ed. J. Englert, A. Jonscher, London 1986, s. 61.

i harmonizującą pod względem architektonicznym z pozostałymi budynkami część kompleksu handlowego. Aby podpisać kontrakt kupna, należało wykazać się jednak posiadaniem funduszy lub bankowej gwarancji na sumę 400 tysięcy funtów. Wymaganą kwotę, w formie długoterminowej i bezprocentowej pożyczki, uzyskano od Prowincji Amerykańskiej Zgromadzenia Księży Marianów¹⁰⁹.

Po kilkumiesięcznych pertraktacjach w dniu 7 stycznia 1985 r. podpisany został akt kupna kościoła¹¹⁰. Akcja zbierania funduszy, rozpoczęta już wcześniej przez Zarząd Parafialny (na czele z Prezydium w składzie: Ewa Chodźko-Zajko – prezes, Bohdan Mordas – wiceprezes, Janusz Szymański – wiceprezes, Halina Łozińska – sekretarz, Józef Szkudłapski – skarbnik, Tadeusz Melka – prezes Polskiego Klubu Towarzyskiego) i Komitet Odbudowy Kościoła (w składzie: ks. Paweł Jasiński, Franciszek Różycki – przewodniczący, Władysław Balon, Stefan Farren, Waław Jerzewski, Zygmunt Łoziński, Władysław Puczyniec, Marek Sawicki, Ryszard Stepan, Kazimierz Tomaszewski, Konstanty Zabłocki), dzięki zaangażowaniu i niezwyklej ofiarności osób prywatnych i instytucji, pozwoliła na zebranie wystarczającej sumy do rozpoczęcia i przeprowadzenia niezbędnych prac renowacyjnych¹¹¹. Nadzór nad przebudową kościoła i budynku Windsor Hall objęła firma PCKO Architects z Piotrem Chłapowskim i Zbigniewem Karakiewiczem na czele¹¹².

¹⁰⁹ *Nasz Kościół*, s. 159.

¹¹⁰ KsInt, 7 I 1985; *Parafia NMP Matki Kościoła na Ealingu*, [dodatek] „Biuletyn Parafialny” 30 IV 2006. W dniu 6 X 1985 r., o godz. 12.15, w kościele św. Mateusza została odprawiona uroczysta dziękczynna msza św., której przewodniczył bp Gerald Mahon, BiulPar 6 X 1985.

¹¹¹ *Polska Wspólnota Parafialna*, s. 55-56; *Ave Maria*, s. 61. Ówczesna prezes Zarządu, Ewa Chodźko-Zajko, prawie co niedzielę ponawiała „z ambony” apel o pomoc finansową: „Najwspanialszym w pamięci mojej jest odzew, jaki był na takie prośby. Od najstarszych do bardzo młodych przychodzili, deklarowali, składali ofiary, darzyli ciepłym słowem poparcia i otuchy. Były też i słowa sprzeciwu i opozycji, ale one utopiły się w morzu serdeczności i wiary w dobro sprawy – naszego Kościoła. I tak dzięki «szaleńczemu uporowi» naszego proboszcza ks. P. Jasińskiego, pomocy ogromnej ilości oddanych ludzi i całej rzeszy parafian, poświęciliśmy nasz Kościół 17-go maja 1986 roku”. Chodźko-Zajko, [Wspomnienie], s. 3.

¹¹² Podstawowe prace w kościele (wzmocnienie i odnowienie fundamentów, ścian i stropu, instalacja oświetlenia, organów, systemu oświetlenia i ołtarza, odnowienie elewacji) oraz w budynku Windsor Hall (urządzenie domu zakonnego i sali Windsor Hall na piętrze oraz restauracji, kuchni, sali im. ks. Jerzego Popiełuszki i pomieszczeń biurowych na dole) wykonano w latach 1985-1986. W latach 1986-1996 przeprowadzono roboty uzupełniające, m.in.: przebudowę chóru i zastąpienie krzeseł dębowymi ławami, budowę kolumbarium, urządzenie pokoi mieszkalnych w wieży kościoła, urządzenie przedsionka kościoła, biblioteki oraz kaplicy im. Maksymiliana Kolbego (w bocznej nawie), zawieszenie kandelabrow i zainstalowanie

W sobotę 17 maja 1986 r. biskup Szczepan Wesoły dokonał poświęcenia kościoła Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła. Z tej okazji specjalny telegram przysłał papież Jan Paweł II: „Całej Wspólnocie Polskiego Ośrodka Katolickiego w Londynie na Ealingu z okazji poświęcenia kościoła pw. Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła z serca błogosławię. Jan Paweł II. Watykan, 17 maja 1986 r.”¹¹³ W uroczystości wzięli udział m.in.: biskup Gerald Mahon, opat benedyktynów Francis Rossiter, rektor Polskiej Misji Katolickiej ks. Karol Zieliński, przełożony generalny Zgromadzenia Księży Marianów ks. Donald Petraitis oraz przedstawiciele Rządu Polskiego na Uchodźstwie: prezydent Kazimierz Sabat, premier Edward Szczepanik i Zygmunt Szadkowski, przewodniczący Rady Narodowej¹¹⁴. Okazją do dziękczynienia za nabycie kościoła stały się obchodzone uroczystości rocznice poświęcenia świątyni, zwłaszcza pierwsza, piąta i dziesiąta, w roku 1987, 1991 i 1996. Z tej okazji wydano pamiątkowe publikacje¹¹⁵.

Wraz z nabyciem kościoła pojawiły się nowe możliwości organizowania duszpasterstwa i życia społeczno-kulturalnego parafii. W latach 1988-2000 urząd proboszcza parafii Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła pełnili: ks. Czesław Pisiak (od 15 października 1988 r.)¹¹⁶ i ks. Kazimierz Grzyma-

systemu „Loop” (dla słabo słyszających), zamontowanie stacji drogi krzyżowej projektu Aleksandra Śliwy z Krakowa. KrPar, t. III, s. 21; A. K a r a k i e w i c z, *10 lat kontynuacji budowy*, w: *Ave Maria Mater Ecclesiae. Dziesięciolecie poświęcenia Polskiego Kościoła na Ealingu pod wezwaniem NMPanny Matki Kościoła*, opr. E. Szymańska [i in.], Londyn 1996, s. 22-25; *Nasz Kościół*, s. 154-158, 160.

¹¹³ Cyt. za: PolKatWsp, s. 111. W październiku 1986 r. ks. Aleksander Karpiński zorganizował pielgrzymkę do Rzymu jako „wotum dziękczynne dla Matki Bożej” za uzyskanie nowego kościoła. Na prywatnej audiencji delegacja Ealingu wręczyła Ojcu Świętemu pamiątkowy album. *Ealing pielgrzymuje*, PolKatWsp, s. 118.

¹¹⁴ *Uroczystość poświęcenia nowego kościoła*, PolKatWsp, s. 111-112. Poświęcenie polskiego kościoła znalazło oddźwięk w prasie angielskiej. Przebieg uroczystości zrelacjonował, m.in., „The Universe”. Zob. *At last...Poles have a church*, „The Universe” 23 V 1986, s. 15.

¹¹⁵ Zob. J a s i ń s k i, *Kazanie*; K. J a n o t a - B z o w s k a, *Pięciolecie poświęcenia kościoła*, PolKatWsp, s. 119; t e n ż e, *Dziesięciolecie poświęcenia kościoła na Ealingu*, PolKatWsp, s. 126-128; por. *Domus Dei*; *Ave Maria Mater Ecclesiae*. Uroczyste obchody z okazji 20. rocznicy poświęcenia kościoła na Ealingu, z udziałem bp. Szczepana Wesołego, delegata przełożonego prowincjalnego Zgromadzenia Księży Marianów ks. Wojciecha Jasińskiego, rektora PMK Tadeusza Kukli, radnego generalnego ks. Andrzeja Szostka oraz przedstawicieli władz lokalnych, odbyły się w dniu 7 maja 2006 r. BiulPar 30 IV 2006.

¹¹⁶ K. Zieliński, [Dekret nominacyjny], 14 X 1988, [sygn. 756/F I 1/88], APMK.

Czesław Pisiak (ur. 26 VI 1936 r.) śluby wieczyste złożył w dniu 15 VIII 1959 r. Po przyjęciu święceń kapłańskich w dniu 23 VI 1963 r. we Włocławku, pracował jako wikary w Miłosnej. W latach 1965-1969 pełnił funkcję wychowawcy i kapelana w Kolegium Miłosier-

ła (od 17 września 1993 r.)¹¹⁷. W dniu 14 września 1992 r., w myśl zaleceń Polskiej Misji Katolickiej, ks. Pisiak powołał do życia parafialną Radę Duszpasterską, która stała się autorem wielu inicjatyw duszpasterskich¹¹⁸. Jedną z nich była tzw. nowa kołęda, czyli wizyta duszpasterska przeprowadzana w formie spotkania sąsiedzkiego, a uczestniczyli w niej: kapłan, sąsiadujące ze sobą rodziny oraz przedstawiciel Zarządu¹¹⁹. W listopadzie 1989 r., w przedsionku kościoła otwarty został kiosk parafialny Veritas¹²⁰. W roku 1986 – po trzyletniej przerwie zaczęły się ponownie ukazywać „Wiadomości Polskiego Ośrodka Parafialnego na Ealingu”, których kontynuacją stało się, wydawane od roku 1994, pismo „Jesteśmy Kościołem”¹²¹. W 1991 r. rozpoczęto komputeryzację i uzupełnianie kartoteki parafialnej¹²². Przy parafii powstawały kolejne grupy: Sekcja kwiatów (1986), chór Laudes (1986), młodzieżowy Zespół muzyczny (1986), Ruch Światło-Życie (1986), Koło Żywego Różańca (1986)¹²³, Klub filmowy (1987), Krąg Wie-

dzia w Fawley Court, gdzie prowadził również drużynę harcerską. Od 1969 do 1975 r. był duszpasterzem na Ealingu, a następnie (1975-1981) prowincjałem marianów. Kolejno pełnił funkcje: proboszcza parafii w Hereford (1981-1982), dyrektora Kolegium w Fawley Court (1982-1985) oraz proboszcza parafii Reading (1985-1988). W dniu 15 X 1988 r. objął stanowisko proboszcza parafii Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła na Ealingu. Po powtórnym przejęciu (1 VII 1993 r.) obowiązków przełożonego prowincjalnego, został przeniesiony do Fawley Court. Po zakończeniu kadencji, w 1997 r. został mianowany dyrektorem Domu Rekolekcyjnego w Grzybowie. W latach 1999-2002 pracował w sanktuarium w Licheniu. Przez rok pełnił funkcję proboszcza parafii w Slough (2002-2003), po czym powrócił do pracy w Licheniu. Wywiad z ks. Czesławem Pisiakiem, Londyn 29 IV 2008; K. J a n o t a - B z o w s k a, *Pożegnanie proboszcza*, DzpPŻ 13 X 1993, s. 5.

¹¹⁷ S. Ś w i e r s z c z y ń s k i, [Dekret nominacyjny], 15 IX 1993, [sygn. S/1384/F I 2/93], APMK. Od 23 IX 2001 r. administratorem parafii był ks. Stanisław Drozdowski. Od 26 I 2005 funkcję tę pełni ks. Krzysztof Wojcieszak. S. Ś w i e r s z c z y ń s k i, [Dekret nominacyjny], 10 IX 2001, [sygn. S/1359/F I 1/01], APMK.

¹¹⁸ A. J o n s c h e r, *Prezesura Andrzeja Jonschera*, [mps], APA, s. 2. Dzięki powołaniu Rady Duszpasterskiej, aktywność Zarządu (przemianowanego w 1992 r. w Radę Ekonomiczno-Administracyjną) skupiła się głównie na działalności gospodarczej i finansowej.

¹¹⁹ J o n s c h e r, *Prezesura*, s. 1; zob. *Zaproszenie – Zawiadomienie Duszpasterskie*, [druk ulotny], APA; J a n o t a - B z o w s k a, *Pożegnanie proboszcza*, s. 5.

¹²⁰ *Wspólnoty działające*, s. 12.

¹²¹ *Od Redakcji*, „Jesteśmy Kościołem” 1999, nr 54, s. 2. W latach 1989-1990 członkowie opozycyjnej w stosunku do Zarządu parafii „Grupy 40% Plus” wydawali biuletyn „Nowości POK z Ealing”. Zob. APE, Teczka: „Nowości POK z Ealing” 1989-1990.

¹²² *Sprawozdanie z 7-go Zebrania Zarządu w dniu 5 lutego 1991 r.*, APE, Teczka: *Zebrania Zarządu 1989-2001*, s. 1. W latach 1994-2004 komputerową bazę danych personalnych tworzyła i uzupełniała Anna Dolińska. Wywiad z Anną Dolińską, Londyn, 4 II 2004.

¹²³ Zob. PolKatWsp, s. 76.

dzy Religijnej (1988), „Equipes Notre Dame” (1989), Grupa Środowa (1992), Polski Oddział „St. John Ambulance” (1994), Nadzwyczajni Szafarze Komunii Świętej (1995), Odnowa w Duchu Świętym (1995)¹²⁴, Klub 2000 (1995) przekształcony w Młodzieżowy Klub Ananas (1998), Grupa Młodych Matek (1996), Ekipa Kursów Przedmażeńskich (1996), Klub Seniora (1997)¹²⁵ i chór Schola Cantorum (1999)¹²⁶.

Parafia gościła w tym czasie przedstawicieli Kościoła katolickiego w Wielkiej Brytanii: kardynała Basila Hume’a (1987), biskupa Geralda Mahona (1989, 1991, 1999) i biskupa Patricka O’Donoghue’a (1996, 1998, 2000) oraz nuncjusza Stolicy Apostolskiej Luigia Barbarito (1988). Z okazji uroczystości religijnych i świąt narodowych, a także przy okazji udzielania sakramentu bierzmowania i głoszenia rekolekcji, do wspólnoty parafialnej na Ealingu przyjeżdżali biskupi polscy: biskup Marian Jaworski (1987, 1988), biskup Tadeusz Gocłowski (1989), biskup Adam Dyczkowski (1991), kardynał Józef Glemp (1992), kardynał Henryk Gulbinowicz (1996) i biskup Roman Andrzejewski (1999)¹²⁷. Parafię wizytował regularnie, z racji pełnionego urzędu, biskup Szczepan Wesoly.

Kontakt z władzami brytyjskimi umacniała coroczna tradycyjna „Civic Mass”, a także okazjonalne wizyty w parafii przedstawicieli państwa, m.in.: Edwina Bramalla (szefa sztabu Armii Brytyjskiej), Leslie Clarke’a (przedstawiciela królowej w dzielnicy Ealing) oraz George’a Younga (sekretarza stanu w Ministerstwie Transportu), Stephena Pounda, Harry’ego Greenwaya i Barbary Yeroleμου (posłów do Parlamentu)¹²⁸. W rocznicowych obchodach

¹²⁴ Początki polskiej grupy Odnowy w Duchu Świętym sięgają lat siedemdziesiątych, gdy Polacy zaczęli uczestniczyć w spotkaniach angielskiej wspólnoty „Charismatic Renewal Group” w katedrze westminsterskiej. W 1986 r. grupę nazwano oficjalnie „Polish Group”. W tym czasie utrzymywała ona kontakty z ks. Mirosławem Nowosielskim, ks. Andrzejem Grewkowiczem, ks. Józefem Kozłowskim i ks. Franciszkiem Blachnickim. Na początku lat dziewięćdziesiątych polska grupa usamodzielniała się, a nowy etap w życiu wspólnoty wyznańczyły rekolekcje przeprowadzone w 1995 r. przez ks. Grewkowicza. M. M a z u r e k, *Ożywieni do głębszej wiary. Rozmowa z ks. Mariuszem Jarząbkim*, „Gazeta Niedzielną” 19 V 1992, s. 5; por. KsInt, 12 I 1996.

¹²⁵ Zob. PolKatWsp, s. 75-76.

¹²⁶ Zob. *Wspólnoty działające*.

¹²⁷ BiulPar: 31 III 1996, 19 IX 1999; PolKatWsp, s. 113; KsInt: 18 IV 1987, 27 IX 1987, 20 III 1988, 16 X 1988, 7 V 1989, 1 X 1989, 20 I 1991, 17 III 1991, 23 X 1992, 9 IV 1998, 3 VI 1999, 18 V 2000.

¹²⁸ J a n o t a - B z o w s k a, *Pożegnanie proboszcza*, s. 5; PolKatWsp, s. 44, 126. Od 1998 r. na Ealingu organizowane są corocznie, z inicjatywy Juliusza Englerta, tzw. Polskie Tygodnie, będące okazją do zaprezentowania mieszkańcom dzielnicy polskiej kultury, historii,

organizowanych przez parafię udział brali przedstawiciele Ambasady i Konsulatu Rzeczypospolitej Polskiej (ambasadorowie: Ryszard Stemplowski, Stanisław Komorowski; konsulowie: Jacek Starościk, Tomasz Trafas, Andrzej Krężel i inni) oraz członkowie byłego Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie (m.in. prezydent Ryszard Kaczorowski)¹²⁹. Honorowym gościem parafii w dniu 2 grudnia 1989 r. był przewodniczący Solidarności Lech Wałęsa¹³⁰. Ważnym wydarzeniem w życiu parafii stało się odsłonięcie i poświęcenie w dniu 28 marca 1993 r. tablicy upamiętniającej ofiarności i poświęcenie Polaków, którzy zginęli w czasie II wojny światowej, niosąc pomoc Żydom. Uroczystość, w której udział wzięli m.in.: rabin Ealingu Julian Jacobs, burmistrz Ealingu (żydowskiego pochodzenia) Joan Ansell i Sigmund Sternberg, przewodniczący Międzynarodowej Rady Chrześcijan i Żydów (International Council of Christians and Jews), dała początek uroczystym obchodom pięćdziesiątej rocznicy powstania w getcie warszawskim¹³¹.

Z inicjatywy członków Zarządu i przedstawicieli organizacji parafialnych w latach dziewięćdziesiątych podejmowano wiele akcji charytatywnych o szerokim zasięgu. Jedną z nich była akcja zbierania funduszy (pochodzących z kolekt mszy świętych odprawianych w wigilię Bożego Narodzenia¹³²) na domy św. Brata Alberta w Polsce, zapoczątkowana w roku 1990¹³³. W pomoc poszkodowanym na skutek powodzi w Polsce w roku 1997 włączyły się organizacje parafialne, a także przedstawiciele władz Ealingu, dyrektorzy banków i parlamentarzysty¹³⁴. W roku 2000 parafia Najświętszej Marii

literatury, tradycji itp. W lutym 1998 r. w łańcuchu burmistrza Ealingu zostało umieszczone polskie godło, zaś w kwietniu 1999 r. podpisano deklarację partnerską pomiędzy dzielnicą Ealing i warszawską gminą Bielany, PolKatWsp, s. 133-134; M. Z a j ą c z k o w s k a, *Partnerstwo Ealingu z Bielanami*, PolKatWsp, s. 132-133; zob. *Putting on a Polish-ed display of arts, crafts and artefacts*, „The Leader” 13 II 1998, s. 17.

¹²⁹ PolKatWsp, s. 31, 121, 123, 126.

¹³⁰ Zob. A. S z y m a ń s k i, *Lech Wałęsa na Ealingu*, PolKatWsp, s. 118-119.

¹³¹ Tablica według projektu Izabelii Blauth-Muszkowskiej była w chwili odsłonięcia jedną tego rodzaju pamiątką poza granicami Polski. J a n o t a - B z o w s k a, *Pożegnanie proboszcza*, s. 5; K. J a n o t a - B z o w s k a, *Dusze sprawiedliwych w ręku Boga*, PolKatWsp, s. 120; *Dusze sprawiedliwych w ręku Boga*, 28 III 1993, opr. J. Englert, [Jednodniówka], APE.

¹³² W kościele Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła na Ealingu w wigilię uroczystości Bożego Narodzenia odprawiane są od 1986 r. trzy msze z formularza „mszy o północy” (tzw. pasterki): o godz. 20.00 (w intencji dzieci i ich rodziców), o godz. 22.00 (w intencji Ojczyzny) i o godz. 24.00 (w intencji zmarłych i żyjących parafian). Zob. KsInt, 24 XII 1986.

¹³³ E. C h o d ź k o - Z a j k o, *Pomoc charytatywna Polsce – Domy św. Alberta*, PolKatWsp, s. 108.

¹³⁴ Zob. K. J a n o t a - B z o w s k a, *Polski Ealing dla powodźian*, PolKatWsp, s. 105-

Panny Matki Kościoła objęła pod hasłem „Dar serca” patronat nad Domem Małego Dziecka w Częstochowie¹³⁵.

Złoty Jubileusz pięćdziesięciolecia Polskiej Katolickiej Wspólnoty na Ealingu zbiegł się z obchodami Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. Przygotowania do uroczystości, nad którymi patronat objął kardynał Józef Glemp, trwały ponad dwa lata¹³⁶. W programie rocznych obchodów przygotowanym przez Komitet Obchodu 50-lecia pod przewodnictwem Bohdana Mordasa znalazły się m.in.: pielgrzymka do sanktuarium maryjnego w Aylesford¹³⁷ i w Ostrej Bramie oraz do Ziemi Świętej i do Rzymu (na uroczystość kanonizacji błogosławionej Faustyny Kowalskiej), peregrynacja Obrazu Matki Bożej Kozielskiej, parafialne Misje Święte, jubileuszowa „Civic Mass”, wystawa historyczna pt. „Skąd przyszli Polacy na Ealing” i wystawa numizmatyczna z okazji dwudziestolecia pontyfikatu Jana Pawła II, koncert Chopinowski w wykonaniu Andrew Wilde’a, zasadzenie w Wallpole Park „Polskiego Dębu Millenium” oraz Zabawa Pokoleń i Bal Jubileuszowy¹³⁸. Centralne uroczystości jubileuszowe odbyły się w niedzielę 1 października 2000 r., a rozpoczęła je koncelebrowana msza święta o godzinie 11.30, z udziałem arcybiskupa Szczepana Wesołego, biskupa Patricka O’Donoghue’a, rektora PMK Stanisława Świerczyńskiego, prowincjała marianów księdza Władysława Dudy oraz przedstawicieli duchowieństwa polskiego i angielskiego¹³⁹. W imieniu Ojca Święte-

106; t e n ż e, *Koncert kolęd dla powodźian*, PolKatWsp, s. 107.

¹³⁵ Zob. T. S i b l e y, „Dar serca” parafii, PolKatWsp, s. 108-109.

¹³⁶ Protektorat nad obchodami 50-lecia parafii objęli: abp Szczepan Wesoły, abp diecezji westminsterskiej Cormac Murphy O’Connor, rektor PMK Stanisław Świerczyński, bp Patrick O’Donoghue, opat benedyktynów Lawrence Soaper, ambasador RP Stanisław Komorowski, prezydent Ryszard Kaczorowski, prezes Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii Jan Mokrzycki, przedstawiciel królowej na Ealingu George Bodin i Leslie Clarke. PolKatWsp, s. 6.

¹³⁷ W opactwie karmelitańskim w Aylesford (nazywanym przez Polaków „angielską Częstochową”) otaczana jest czcigodną figurą Matki Bożej i relikwie św. Szymona Stocka (1165-1265). Oficjalne pielgrzymki PMK do Aylesford (w pierwszą niedzielę września) rozpoczęły się w 1951 r. Do sanktuarium przyjeżdżają również w trzecią niedzielę września z osobną pielgrzymką harcerze, by prosić o błogosławieństwo na nowy rok pracy. *Pielgrzymka Polaków do Sanktuarium Matki Bożej Szkaplerznej w Aylesford. Niedziela 2 września 2007*, [Jednodniówka], 2 IX 2007, APA; A. R o m e j k o, *Duszpasterstwo polonijne w Wielkiej Brytanii*, Toruń 2002, s. 230-231.

¹³⁸ Zob. *Program obchodu 50-lecia Polskiej Wspólnoty na Ealingu w roku 2000*, PolKatWsp, s. 26.

¹³⁹ Zob. K. J a n o t a - B z o w s k a, *Jak obchodziliśmy nasz Złoty Jubileusz*, PolKatWsp, s. 29-34.

go Jana Pawła II okolicznościowy list na ręce arcybiskupa Szczepana Wesołego przysłał z tej okazji arcybiskup Giovanni Battista Re, pisząc m.in.:

Jego Świątobliwość dziękuje Bogu wraz z całym Ludem Bożym tej Parafii za Jego dzieła, których dokonał i dokonuje w tej żywej części Kościoła powszechnego. Gorąco poleca Bożej Opatrzności teraźniejszość i przyszłość tej Parafii i życzy, by była ona zawsze szczególnym miejscem wierności i świadectwa składanego Chrystusowi, miejscem, w którym człowiek odkrywa Boga, Jego łaskę, i siebie samego, gdzie w Bogu spotyka drugiego człowieka, by wspólnie realizować swoje powołanie¹⁴⁰.

Listy gratulacyjne przysłali również: prymas Polski kardynał Józef Glemp i Przełożony Generalny Zgromadzenia Księży Marianów ks. Mark Garrow¹⁴¹.

Obchody pięćdziesięciolecia parafii uwieńczyła wydana w roku 2001 jubileuszowa publikacja: *Polska Katolicka Wspólnota Ealing Londyn. Złoty Jubileusz 1950-2000*, pod redakcją Bohdana Mordasa, Ewy Szymańskiej, Juliusza Englerta, Alicji Poloczek i Kazimierzy Janoty-Bzowskiej. Wkraczając w trzecie tysiąclecie chrześcijaństwa, polska parafia Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła na Ealingu rozpoczęła drugie półwiecze swojego istnienia.

THE BLESSED VIRGIN MARY THE MOTHER OF THE CHURCH PARISH
IN EALING, LONDON, IN 1950-2000
(part I)

S u m m a r y

After the end of World War II many Polish families started settling in the western part of London, in a relatively cheap industrial district of Ealing. It was there that on 21 May 1950 in the English St Benedict Church the first Holy Mass for Poles was said, according to the order of the Rector of the Polish Catholic Mission in England and Wales, Władysław Staniszewski. This was the beginning of the Polish parish in Ealing that was called Polski Ośrodek Katolicki (POK); in English – The Polish Roman Catholic Community. The Parish Committee coordinated organizational and pastoral activities in the developing community in cooperation with the parish priest (the office was held first by Rev. Adam Wróbel, and then by Rev. Henryk Kornacki, Rev. Tadeusz Urbański and Rev. Marian Walczak); and the house at 6 Mount Avenue served as the presbytery and the Parish House.

¹⁴⁰ Cyt. za: PolKatWsp, s. 10.

¹⁴¹ Zob. tamże, s. 12, 20.

In 1965 the parish was taken up by the Marian order and Rev. Władysław Honkisz became its parish priest (1965-1981). According to Cardinal Stefan Wyszyński's intention the parish received the title of the Blessed Virgin Mary the Mother of the Church Parish. A greater number of priests, a rapid and extensive development of pastoral groups and social organizations, as well as a growing Polish community in Ealing made it necessary to buy a new building for the parish in 1967 – it was a house at 1 Courtfield Gardens. The Holy Mass was since then said in the Benedictine Abbey, in the POK building, and – starting from 1968 – in St Matthew Church shared with the Anglican congregation. The years 1964-1985 were a period of rapid development of the Ealing parish that in 1974 numbered about 5,000 members. More pastoral groups were established. The cooperation between the Board and particular Sections, the Pastoral Council and the priests resulted in many pastoral, cultural and social initiatives. They also constantly kept in touch with the hierarchy of the local Church and with the British authorities.

A new chapter in the history of the parish was started with buying, thanks to the parish priest Paweł Jasiński's determination, an old church at 2 Windsor Road in 1985.

At the area of the Blessed Virgin Mary the Mother of the Church parish more than forty pastoral groups and social organizations worked. In the years 1984-2000 the office of the parish priest was held first by Rev. Czesław Pisiak and then by Rev. Kazimierz Grzymała. A solemn jubilee in 2000 closed the half century of the existence of the Polish Roman Catholic Community in Ealing.

Translated by Tadeusz Karłowicz